

Crna Gora

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije

Izveštaj o radu za 2014. godinu

Podgorica, 20.01.2015. godine

SADRŽAJ

SADRŽAJ

UVOD	5
AKTIVNOSTI ORGANIZACIONIH JEDINICA	7
DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE, POŠTANSKU DJELATNOST I RADIO-SPEKTAR.....	7
DIREKTORAT ZA INFORMATIČKU INFRASTRUKTURU.....	17
DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKU UPRAVU	41
DIREKTORAT ZA PROMOCIJU INFORMACIONOG DRUŠTVA.....	60
ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I EVROPSKE INTEGRACIJE	72
ODJELJENJE ZA ELEKTRONSKE REGISTRE.....	74
REZIME.....	79

UVOD

U protekloj godini dominantna aktivnost Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije bila je vezana za dalje unapređenje legislative kroz donošenje podzakonskih akata za implementaciju zakona. U tom kontekstu, donijeta je sekundarna legislativa za implementaciju Zakona o elektronskim komunikacijama, donijet je i dio podzakonskih akata za koje je osnov dat u Zakonu o elektronoj upravi.

Na Međuvladinoj konferenciji u Briselu 31. marta 2014. godine je otvoreno poglavlje "Informatičko društvo imediji" uz ocjenu da je Crna Gora dostigla dobar nivo usaglašenosti sa pravnom tekovinom EU za oblast elektronskih komunikacija, informatičkog društva i audiovizuelne politike.

Idući u susret dostupnosti informaciono-komunikacionih tehnologija svim strukturama društva, kao rezultat regulatornih mjera za snižavanje cijena usluga elektronskih komunikacija od 1. decembra 2014. godine niže su cijene za pristup internetu za prosječno 35.78% kada su u pitanju maloprodajne cijene, odnosno 26,86 % za veleprodajne cijene ,

U uslovima kada 93,9 % preduzeća odnosno 53,7 % domaćinstava ima pristup računaru posjedovanje osnovnih informatičkih vještina je imperativ, praktično, segment osnovne pismenosti. S tim u vezi, Vlada je na predlog Ministarstva usvojila Plan aktivnosti za povećanje digitalne pismenosti na nacionalnom nivou čija implementacija u 2015. godini, treba da značajno unaprijedi digitalnu pismenost u Crnoj Gori.

U okviru projekta "Wireless Montenegro" obezbijeđen je besplatan bežični internet na preko 40 lokacija u 10 gradova u Crnoj Gori - u Podgorici, Budvi, Baru, Nikšiću, Kotoru, Bijelom Polju, Pljevljima, Beranama, Tivtu i Žabljaku. U proteklom periodu ostvareno je preko 14 miliona konekcija na internet posredstvom ovog projekta. Za tekuću godinu planirane su aktivnosti na postavljanju opreme i puštanje u rad WiFi sistema i u drugim gradovima u Crnoj Gori. U partnerstvu sa opštinom Šavnik otvoren je web centar u ovom gradu koji će stanovnicima Šavnika učiniti dostupnim nove sadržaje i pružiti nove mogućnosti.

U vrhu prioriteta Ministarstva u 2014. godini bila je i informaciona bezbjednost. U tom kontekstu usvojena je Metodologija izbora kritične informatičke infrastrukture, Analiza prijetnji u sajber prostoru Crne Gore, pripremljene su izmjene i dopune Zakona o informacionoj bezbjednosti.

Na portalu elektronske uprave, koji predstavlja elektronski šalter za pristup administraciji na državnom i lokalnom nivou, na kraju 2014-te godine bilo je ukupno 77 on-line servisa. U tom kontekstu, kao najznačajnije aktivnosti Ministarstva u protekloj godini ističemo sljedeće :

- Otvaranje pregovara za pregovaračko poglavlje 10 „Informatičko društvo i mediji“;
- Realizacija obaveza po programu rada Vlade u procentu 92,9 % ;
- Aktivnosti na uspostavljanju nacionalne tačke razmjene internet saobraćaja;
- Realizacija projekta – digitalizacija radio-difuzije;
- Unapređenje stanja informacione bezbjednosti;
- Podizanje digitalne pismenosti kroz projekat ECDL za digitalnu Crnu Goru;
- Normativno uređivanje elektronske uprave u Crnoj Gori.

Navedene i druge aktivnosti ministarstva opisane su u nastavku izvještaja.

AKTIVNOSTI ORGANIZACIONIH JEDINICA

DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKE KOMUNIKACIJE, POŠTANSKU DJELATNOST I RADIO-SPEKTAR

U Direktoratu za elektronske komunikacije, radio-spektar i poštansku djelatnost vrše se poslovi koji se odnose na: organizaciju, koordinaciju i pripremu tekstova nacрта i predloga zakona kao i propisa koji se donose na osnovu zakona, i odlučivanje u drugostepenom upravnom postupku iz nadležnosti direktorata; zastupanje Ministarstva pred Upravnim i Vrhovnim sudom iz nadležnosti direktorata; realizaciju Programa rada Vlade i izvršavanje zaključaka Vlade i njenih radnih tijela iz nadležnosti direktorata; praćenje propisa iz ovih oblasti; sačinjavanje informacija i izvještaja o stanju u ovim oblastima; obavljanje i drugih poslova koji se odnose na elektronske komunikacije, radio-spektar i poštansku djelatnost i na druge poslove utvrđene propisima.

REALIZOVANE AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

U 2014. godini, u skladu sa Programom rada Vlade i Ministarstva, a u cilju daljeg razvoja sektora elektronskih komunikacija, realizovane su sljedeće aktivnosti:

1. Informacija o pristupu internetu u Crnoj Gori i mogućnosti razvoja – III kvartal.

Na osnovu Strategije razvoja informacionog društva 2012 – 2016, ova informacija daje pregled stanja i aktivnosti koje imaju za cilj razvoj fiksnog širokopojasnog pristupa. Kako je prisutna značajna neravnomjernost u broju i gustoći širokopojasnih priključaka po oblastima/regijama, koja je uzrokovana nepovoljnom demografskom strukturom, nepoznavanjem načina korišćenja informacionih i komunikacionih tehnologija kod dijela građana, te nedostatkom dostupnosti infrastrukture broadband pristupa u svim regijama,

informacija prikazuje postojeće stanje korišćenja Interneta, penetraciju broadband pristupa sa pravcima razvoja simetričnog, garantovanog broadband pristupa.

Ovo tržište je moguće razvijati okončanjem procesa digitalizacije TV radio-difuzije u Crnoj Gori. Jedna od bitnih primjena spektra digitalne dividende je za dalji razvoj mobilnih komunikacionih mreža. Osim toga, spektar digitalne dividende, zbog svojih propagacionih karakteristika, se smatra veoma pogodnim za obezbjeđivanje širokopojasnog pristupa fiksnim i mobilnim korisnicima u ruralnim i slabo naseljenim područjima.

2. Imenovanje Odbora direktora Pošte Crne Gore AD Podgorica – II kvartal.

Članom 27 Statuta Pošte Crne Gore AD – Podgorica („Sl. list Crne Gore”, br. 61/11 i 12/13), propisano je da Odbor direktora ima pet članova, koje imenuje Vlada Crne Gore i da članovi Odbora direktora funkciju obavljaju honorarno.

Predsjedniku i članovima Odbora direktora u skladu sa članom 27 Statuta Pošte Crne Gore AD – Podgorica ističe mandat na prvoj redovnoj godišnjoj sjednici Osnivača na kojoj se razmatraju godišnji finansijski iskazi sa revizorskim izjašnjenjem i izvještaj o poslovanju Akcionarskog društva.

3. Imenovanje Odbora direktora Radio difuznog centra DOO – II kvartal.

Članom 13 stava 2 Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću " Radio-difuzni centar" – Podgorica („Sl. list CG“, br. 21/09, 24/12 i 16/13) i člana 27 Statuta Radio-difuznog centra - Podgorica Društva sa ograničenom odgovornošću, propisano je da Odbor direktora ima pet članova, koje imenuje Vlada Crne Gore na predlog ministarstva nadležnog za poslove elektronskih komunikacija i da članovi Odbora direktora funkciju obavljaju honorarno.

4. Godišnji izvještaj Pošte Crne Gore AD Podgorica za 2013.godinu – II kvartal.

Na osnovu člana 26 stav 1 tačke 6 Statuta Pošte Crne Gore AD – Podgorica („Sl. list CG“, br. 61/11 i 12/13) propisano je da se Godišnji Izvještaj o poslovanju sa Revizorskim izvjašnjenjem, dostavlja Osnivaču na razmatranje i davanje saglasnosti.

5. Godišnji izvještaj Radio difuznog centra DOO za 2013.godinu – IV kvartal.

Članom 10 Odluke o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Radio-difuzni centar“- Podgorica („Sl.list CG“ br. 21/09, 24/12 i 16/13) propisano je da se Izvještaj o poslovanju sa Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj reviziji finansijskih izvještaja dostavlja Osnivaču na razmatranje i davanje saglasnosti.

6. Informacija o stanju i razvoju tržišta poštanskih usluga nakon liberalizacije, IV kvartal.

Na osnovu Zakona o poštanskim uslugama (“Sl.list CG”, br.57/11) i Strategije razvoja poštanske djelatnosti u Crnoj Gori za period 2008 – 2018, Vladi Crne Gore dostavljena je Informacija o stanju i razvoju tržišta poštanskih usluga nakon liberalizacije.

Strategija je dala polaznu osnovu i utvrdila ciljeve i na koji način će se izvršiti postepena liberalizacija koja je sa donošenjem Zakona o poštanskim uslugama u 2011. godini u punoj mjeri počela da se sprovodi. Zakon je 01.01.2013. godine ukinuo rezervisani servis. Imajući u vidu značaj Pošte CG na poštanskom tržištu, Informacija daje presjek stanja na tržištu poštanskih usluga, tržišne udjele ostalih operatora, kao i razvoj novih poštanskih servisa i daje predloge za unapređenje stanja u ovoj oblasti.

7. Informacija o stanju tržišta elektronskih komunikacija u Crnoj Gori - kvartal II.

Ova Informacija obuhvata stanje tržišta u Crnoj Gori (Mobilna telefonija, Fiksna telefonija, Internet, Distribucija TV/R programa putem KDS/MMDS/IPTV/DTH platformi), kretanje cijena u fiksnoj i mobilnoj telefoniji i širokopojasnom pristupu u Crnoj Gori, okruženju i zemljama EU, parametre kvaliteta javnih elektronskih komunikacionih usluga, ostvarivanje

prava korisnika i zaštitu interesa korisnika, kao i preduzete mjere radi sprječavanja mogućeg izmještanja servisa telekomunikacionih operatora van granica Crne Gore.

8. Informacija o stanju II faze Projekta prelaska sa analognih na digitalne radio difuzne sisteme – IV kvartal.

Cilj realizacije ovog projekta je podrška javnom radio – difuznom servisu Crne Gore u procesu prelaska sa analognih na digitalne radio – difuzne sisteme, obezbjeđivanjem potrebne predajničke opreme i adekvatne obuke stručnih službi privrednog društva „Radio-difuzni centar“ d.o.o., s obzirom na to da se pomenuto preduzeće bavi prenosom i emitovanjem radio – difuznih signala za potrebe javnog radio – difuznog servisa.

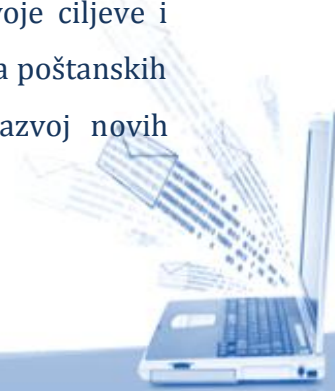
Imajući u vidu Zakon o digitalnoj radio-difuziji („Sl. List CG“, br. 34/11 i 31/12) prelazni period je vremenski period u kojem se istovremeno sa emitovanjem televizijskih programa u analognoj tehnologiji započinje i vrši emitovanje televizijskih programa u digitalnoj tehnologiji. Radio difuzni centar d.o.o. je počeo sa simulkast periodom od 01. decembra 2014.godine.

9. Informacija o aktivnostima na valorizaciji telekomunikacione infrastrukture u državnom vlasništvu, IV kvartal.

Uzimajući u obzir situaciju na tržištu elektronskih komunikacija, infrastrukturne resurse kojim država raspolaže, kao i značajan iznos sredstava koji se iz budžeta izdvaja za različite usluge koje se plaćaju postojećim operatorima, a na osnovu Zaključka Vlade, dostavljena je predmetna informacija.

10. Izmjena i dopuna Programa restrukturiranja Pošte Crne Gore AD – IV kvartal.

Donošenjem Programa restrukturiranja Pošte Crne Gore Vlada usklađuje svoje ciljeve i politiku zaštite slobode tržišnog nastupa, interese privrede, građana i korisnika poštanskih usluga obezbjeđujući dostupnost univerzalnih poštanskih usluga, kao i razvoj novih

poštanskih usluga. Za realizaciju definisanih ciljeva utvrđuje se Akcioni plan realizacije strateških ciljeva.

Izmjenama se daje osnov i za pronalaženje strateškog partnera kroz model privatno-javnog partnerstva ukoliko se isti pokaže kao opravdan.

Osim gore navedenog, Direktorat za elektronske komunikacije, radio spektar i poštansku djelatnost priprema i Informaciju o imenovanju nezavisnog revizora za Poštu CG AD Podgorica za 2014. godinu, Informaciju o imenovanju nezavisnog revizora za RDC DOO za 2014. godinu, Informaciju o finansijskom planu Pošte CG AD za 2015. godinu i Informaciju o imenovanju nezavisnog revizora za RDC DOO za 2015. godinu.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA

Na osnovu novog Zakona o elektronskim komunikacijama („Sl. list CG“, br. 40/13 i 56/13), a u cilju njegove potpune implementacije donijeti su svi podzakonski akti koji su neophodni za izvršavanje zakona. Takođe, donijeta su i nedostajuća podzakonska akta na osnovu Zakona o poštanskim uslugama („Sl. list CG“, broj 57/11), kao i podzakonski akt u skladu sa Zakonom o digitalnoj radio-difuziji („Sl. list CG“, br. 34/11 i 31/12).

Donijeta je sljedeća podzakonska regulativa:

- Pravilnik o metodologiji i načinu obračuna visine godišnje naknade za korišćenje brojeva i/ili adresa (“Službeni list Crne Gore”, broj 13/14);
- Pravilnik o načinu registracije korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga (“Službeni list Crne Gore”, broj 13/14);
- Pravilnik o načinu korišćenja i načinu i uslovima dodjele brojeva iz numeričkog opsega “116” (“Službeni list Crne Gore”, broj 15/14);

- Pravilnik o metodologiji i načinu obračuna visine godišnje naknade za korišćenje radio-frekvencija ("Službeni list Crne Gore", broj 16/14);
- Odluka o cjenovniku naknade za pokrivanje troškova administriranja radio-frekvencijskog spektra ("Službeni list Crne Gore", broj 16/14);
- Pravilnik o kvalitetu usluga Univerzalnog servisa ("Službeni list Crne Gore", broj 23/14);
- Odluka o planu namjene radio-frekvencijskog spektra („Službeni list Crne Gore“, broj 28/14);
- Pravilnik o informisanju javnosti i krajnjih korisnika u periodu prelaska sa analognog na digitalno emitovanje programa ("Službeni list Crne Gore", broj 31/14);
- Pravilnik o širini zaštitnih zona i vrsti radio koridora u kojima nije dopušteno planiranje i gradnja drugih objekata („Službeni list Crne Gore“, broj 33/14);
- Pravilnik o obezbjeđivanju pristupa licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti broju 112 i brojevima hitnih službi („Službeni list Crne Gore“, broj 42/14);
- Pravilnik o načinu i postupku registracije i upotrebe domena ispod nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" („Službeni list Crne Gore“, broj 43/14);
- Pravilnik o vrstama povoljnosti i posebnim mjerama za pristup javnim elektronskim komunikacionim uslugama za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom („Službeni list Crne Gore“, broj 43/14);
- Pravilnik o jedinstvenom evropskom broju "112" za pozive u hitnim slučajevima („Službeni list Crne Gore“, broj 44/14);
- Pravilnik o utvrđivanju brzine prenosa podataka za funkcionalan pristup internetu putem Univerzalnog servisa („Službeni list Crne Gore“, broj 46/14);

- Pravilnik o radio opremi i telekomunikacionoj terminalnoj opremi („Službeni list Crne Gore“, broj 46/14);
- Pravilnik o utvrđivanju liste standarda iz oblasti radio opreme i telekomunikacione terminalne opreme („Službeni list Crne Gore“, broj 46/14);
- Uredba o minimalnom skupu usluga koje obuhvata Univerzalni servis („Službeni list Crne Gore“, broj 46/14);
- Pravilnik o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja („Službeni list Crne Gore“, broj 47/14);
- Pravilnik o poštanskim uslugama („Službeni list Crne Gore“, broj 49/14);
- Pravilnik o dopuni Pravilnika o radio-frekvencijama i uslovima pod kojima se te radio-frekvencije mogu koristiti bez odobrenja („Službeni list Crne Gore“, broj 50/14);
- Uredba o sadržini Plana mjera za obezbjeđenje integriteta javnih elektronskih komunikacionih mreža i korišćenje elektronskih komunikacionih usluga u vanrednim situacijama („Službeni list Crne Gore“, broj 50/2014);
- Odluka o korišćenju prava prvenstva komunikacija za vrijeme trajanja vanrednih situacija („Službeni list Crne Gore“, broj 50/2014);
- Odluka o korišćenju nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" („Službeni list Crne Gore“, broj 50/2014);
- Uredba o kategorijama zadržanih podataka o elektronskoj komunikaciji („Službeni list Crne Gore“, broj 52/2014);
- Pravilnik o tehničkim i organizacionim uslovima za presrijetanje komunikacija („Službeni list Crne Gore“, broj 58/14).

ODLUČIVANJA U UPRAVNOM POSTUPKU O PRAVIMA I OBAVEZAMA SUBJEKATA PRAVA

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je kao drugostepeni organ rješavalo u postupku u 2014. godini po 47 žalbi fizičkih i pravnih lica od kojih je 31 usvojeno, a 16 odbijeno. U istom periodu bile su i 2 tužbe na drugostepena rješenja, od kojih je odlukama Upravnog suda 1 usvojena, a 1 odbijena. U drugostepenom postupku postoji usmena komunikacija sa strankama koje se interesuju o stanju predmeta, te o daljim postupanjima. Takođe, pravno neuke stranke se upozoravaju na njihova prava u postupku.

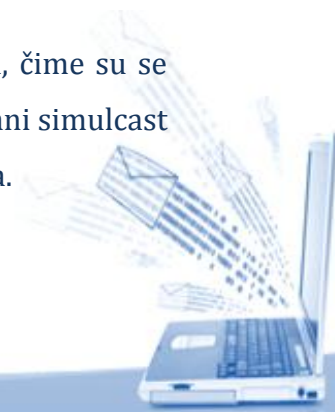
Drugostepenost se sprovodi shodno materijalnom propisu - Zakonu o elektronskim komunikacijama, kojim se propisuje način upravljanja i korišćenja elektronskih komunikacionih mreža kao i uslovi i način obavljanja djelatnosti u oblasti elektronskih komunikacija.

Početak primjene novog Zakona o elektronskim komunikacijama ("Sl.list CG", br. 40/13) Ministarstvo se isključuje iz postupka donošenja odluka u drugostepenom postupku, osim u predmetima inspeksijskog nadzora, gdje je Ministarstvo i dalje drugostepeni organ po žalbama na odluke inspektora elektronskih komunikacija. U tom postupku, po rješenju inspektora za elektronske komunikacije, u toku 2014. godine, Ministarstvo je kao drugostepeni organ, postupalo u jednom predmetu koji je okončan.

PREDUZETE AKTIVNOSTI IZ IZVRŠAVANJA POSLOVA OD JAVNOG INTERESA

1. Proces digitalizacije

Doveden je do kraja process digitalizacije i završena je njegova II faza, čime su se stekli svi potrebni uslovi, tako da je od 1. decembra 2014. godine počeo takozvani simulcast period - odnosno period istovremenog korišćenja digitalnog i analognog signala.

U realizaciji Zakona o digitalnoj radio-difuziji Ministarstvo je donijelo i Pravilnik o informisanju javnosti krajnjih korisnika u periodu prelaska sa analognog na digitalno emitovanje programa, nakon čega je i otpočela medijska kampanja obavještanja građana o ovom procesu. Takođe, u cilju što boljeg i bržeg informisanja o samom procesu digitalizacije za građane, Ministarstvo je otvorilo i internet stranicu www.digi-tv.me.

U pitanju je interaktivna internet stranica savremenog dizajna dostupna u desktop i mobilnoj verziji koja građanima pored dobijanja informacija o procesu digitalizacije omogućava i komunikaciju putem e-maila sa službenicima Ministarstva i ostalih institucija koje su uključene u ovaj projekat.

Ovaj proces, u skladu sa zakonom, biće okončan 17. juna 2015. godine, kada će doći do gašenja analognog signala.

2. Roming sporazum

U okviru ovogodišnjeg Infofesta, potpisan je Sporazum o sniženju cijena usluge rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama između ministarstava nadležnih za oblast elektronskih komunikacija: Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Republike Makedonije i Republike Srbije, na osnovu kojeg će Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije zajedno sa Agencijom za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost u 2015. godini imati aktivnosti i na ovom planu, u cilju realizacije Sporazuma, odnosno faznog snižavanja cijena rominga.

3. Uspostavljanje nacionalne tačke internet razmjene saobraćaja (IXP)

Cilj ovog projekta je obezbjeđivanje fizičke infrastrukture gdje se ISP provajderi sadržaja i drugi mogu povezivati i razmjenjivati saobraćaj. Realizacija ovog projekta će doprinijeti smanjenju troškova i za ISP i za krajnje korisnike, smanjenju kašnjenja u saobraćaju, sniženju cijena interneta, boljem kvalitetu usluga, kao i većoj sigurnosti mreže i podataka.

Uspostavljena je neophodna saradnja sa Međunarodnom unijom za telekomunikacije (ITU) i Međunarodnom internet zajednicom (ISOC), koji su donatori ovog Projekta. Vlada Crne Gore je usvojila Informaciju o uspostavljanju nacionalne tačke internet razmjene saobraćaja i ovlasila Univerzitet Crne Gore/ Centar za informacione sisteme (CIS) da preuzme sve neophodne aktivnosti na realizaciji ovog projekta, budući da će CIS biti nacionalna tačka internet razmjene saobraćaja.

Centar za informacione sisteme (CIS) je, uradio Studiju izvodljivosti uspostavljanja IXP-a u Crnoj Gori i Tehničku specifikaciju opreme potrebne za uspostavljanje i funkcionisanje IXP-a.

OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA ZA UNAPRJEĐENJE STANJA U UPRAVNOJ OBLASTI

Utvrđuje se da se drugostepeni postupak vodi na transparentan i zakonit način što dokazuje i činjenica malog broja uloženi i usvojenih tužbi na drugostepena rješenja

Za unaprijeđenja stanja u upravnoj oblasti iz djelokruga odgovornosti drugostepenog organa neophodno je dalje jačanje administrativnih kapaciteta.

DIREKTORAT ZA INFORMATIČKU INFRASTRUKTURU

REALIZOVANE AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

- Vlada Crne Gore je 13. marta 2014.godine usvojila **Izveštaj o uspostavljanju timova za upravljanje incidentnim situacijama na internetu u Crnoj Gori** u kojem je predstavljena analiza trenutne situacije i stepen realizovanih aktivnosti, kao i predlog aktivnosti za predstojeći period, a sa ciljem obezbjeđivanja informacione bezbjednosti i efikasne borbe protiv sajber kriminala u saradnji sa lokalnim CIRT timovima.
- Vlada Crne Gore je 16. oktobra 2014. godine usvojila **Metodologiju izbora kritične informatičke infrastrukture i Akcioni plan za implementaciju metodologije** u kojoj je istaknuta potreba definisanja ključnih nosioca kritične informatičke infrastrukture (KII) kao i identifikacija imovine, procesa i servisa koji spadaju u kritičnu informatičku infrastrukturu i formiranje konačnog spiska Nakon toga potrebno je izvršiti analizu rizika kod KII, propisivanje standarda za zaštitu KII, definisanje sistema izvještavanja u slučaju incidenta, formiranje CIRT timova kod operatora KII, pripremu legislativnog okvira itd.
- Vlada Crne Gore je 30. oktobra 2014. godine usvojila **Analizu troškova korišćenja digitalnih certifikata s predlogom mjera za snižavanje cijena** u kojoj su prepoznati različiti činioci koji utiču na formiranje cijena digitalnih certifikata u Crnoj Gori. Takođe, dat je uporedni prikaz relevantnih cijena u okruženju i predložene su mjere za njihovo snižavanje.
- Vlada Crne Gore je 18. decembra 2014. godine usvojila **Analizu prijetnji u sajber prostoru Crne Gore** i zadužila Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije da pripremi **Smjernice za bezbjednost i zaštitu informacija u sajber prostoru**. Analiza je pokazala da su globalne sajber prijetnje itekako prisutne u Crnoj Gori i da je u budućnosti neophodno posvetiti više pažnje ovoj tematici. Dati su savjeti za državne organe i privatni sektor kao i za pojedince za ponašanje u sajber prostoru.

- Vlada Crne Gore je 18. decembra 2014. godine usvojila **Informaciju o implementaciji servisa na Disaster Recovery lokaciji**, kojom se zadužuju organi državne uprave da u informacionim sistemima kojima upravljaju utvrde kritične procese i servise koji podržavaju te sisteme u cilju prenosa i implementacije rezervne kopije na Disaster recovery lokaciji. U informaciji su dati osnovni podaci o trenutnom stanju kao i planirane aktivnosti za implementaciju servisa na tkz. rezervnoj lokaciji.

IZVRŠAVANJE ZAKONA I DRUGIH PROPISA

U Službenom listu, **broj 45/2014 od 24.10.2014. godine**, objavljena su dva pravilnika koja proističu iz Zakona o elektronskoj upravi i to:

- Pravilnik o web portalu i podportalima Vlade Crne Gore
- Pravilnik o načinu otvaranja, suspendovanja i ukidanja naloga na domenu mreže organa državne uprave.

PREDUZETE AKTIVNOSTI U IZVRŠAVANJU POSLOVA OD JAVNOG INTERESA

Projekat WIRELESS MONTENEGRO

U okviru projekta **WIRELESS MONTENEGRO**, realizuje se implementacija širokopojasnog pristupa Internetu na bazi bežičnih tehnologija i bezbjednog radio komunikacionog sistema zasnovanog na TETRA standardu za potrebe javnih i bezbjednosnih službi.

TETRA sistem

U 2014. godini, završena je prva faza projekta koja je podrazumjevala implementaciju Tetra sistema u centralnom i južnom dijelu Crne Gore.

U sklopu poslova na migraciji sistema sa analognog na digitalni prenos veza, urađeno je slijedeće:

- Instalirana, testirana i puštena u rad serverska oprema, bazne stanice i oprema mrežnog operativnog centra.
- Pokrivena je TETRA signalom teritorija Podgorice, Danilovgrada, Cetinja, Herceg Novog, Kotor, Tivta, Budve, Bara i Ulcinja.
- Izvršena obuka inženjerskog i tehničkog kadra Uprave policije za administraciju i upravljanje sistemom, za eksploataciju i programiranje terminala, kao i obuka policijskih službenika za rukovanje radio-stanicama.
- Urađeni planovi numeracije, govornih grupa i radio-saobraćaja.
- Instalirana oprema, umreženi terminali i izvršena migracija sa analognog na digitalni radio sistem TETRA, prema prikazanoj tabeli.

Tokom 2014. godine u potpunosti se prešlo sa analognog na digitalni sistem radio veza u Centrima i Odjeljenjima bezbjednosti Uprave policije u Podgorici, Danilovgradu, Cetinju, Herceg Novom, Kotoru, Tivtu, Budvi, Baru i Ulcinju. Pored ovih gradova, TETRA system koriste i ostale policijske jedinice: Kriminalistička policija, Granična policija, Sektor za obezbjeđenje ličnosti i objekata, Specijalna antiteroristička jedinica, Republička saobraćajna policija i ZIKS.

U 2014. godini i Služba zaštite i spašavanja Podgorice, kao i Komunalna policija Podgorice postali su korisnici TETRA sistema.

Wireless Montenegro je član međunarodne radio-grupe bezbjednosnih službi - PSRG, čiji je cilj stvaranje foruma za razmjenu informacija radi olakšavanja uvođenja i primjene digitalnih mobilnih radio usluga na nivou (nacionalnih) javnih bezbjednosnih organa. Shodno tome, predstavnici Wireless Montenegra i MUP-a su u oktobru 2014. prisustvovali PSRG konferenciji, koja je održana u Briselu.

Planirane aktivnosti

Planirano je da se u 2015. godini izvrši nabavka potrebnih baznih stanica za pokrivanje TETRA signalom sjevernog dijela Crne Gore i migracija sa postojećeg analognog sistema

radio veza MUP-a na digitalni u: Nikšiću, Kolašinu, Bijelom Polju, Mojkovcu, Beranama, Plavu, Rožaju, Pljevljima i Žabljaku. Migracija uključuje izradu planova korišćenja radio-opreme (fleet- mapping), programiranje stanica i njihovo uključenje u rad, montažu mobilnih i fiksnih radio-stanica, kao i obuku policijskih službenika za rad TETRA stanicama.

WiFi bežični internet

Projektom "WiFi bežični internet" realizuje se pokrivanje najfrekventnijih lokacija u gradovima Crne Gore bežičnim internet signalom, gdje je građanima omogućeno besplatno korišćenje interneta.

Pored Podgorice i Budve, u kojima je korišćenje besplatnog bežičnog interneta omogućeno 2013. godine, u 2014. godini taj projekat je proširen i na ostale gradove Crne Gore.

Zaključno sa 31. decembrom 2014. godine WiFi besplatan internet na Wireless mreži pod nazivom Free Montenegro omogućen je na slijedećim lokacijama:

Podgorica: Kliničko bolnički centar, Park tehničkih fakulteta, Ekonomski fakultet, Pravni fakultet, Srednja Elektrotehnička škola „Vaso Aligrudić“, Srednja ekonomska škola „Mirko Vešović“, Aerodrom Golubovci, Željeznička stanica, Karađorđeva ulica, Bulevar Svetog Petra Cetinjskog-kod restorana Maša, Stadion Budućnosti, Rimski trg, Trg Republike i Novi studentski donovi.

Budva: Marina Budva, plato ispred zidina starog grada, Slovenska plaža, plaža Bečići, hotel Tara, teniski tereni, Slovenska plaža i plaža „Ploče“.

Nikšić: Filozofski fakultet, Fakultete za sport i fizičko vaspitanje i centar grada.

Bar: sportska dvorana „Topolica“, gradsko šetalište, marina Bar, Gradsko šetalište, hotel „Princess“ i centar grada.

Kotor: plato ispred zidina starog grada i marina Kotor.

Tivat: aerodrom.

Pljevlja: centar grada.

Bijelo Polje: Centar grada i Pravni fakultet.

Berane: centar grada.

Žabljak: centar grada.

Na navedenim lokacijama ukupan broj korisnika koji je koristio internet iznosi 1.327.294 sa ostvarenih 27.268.239 konekcija.

U narednom periodu planirano je da se i u ostalim gradovima Crne Gore nastavi sa implementacijom projekta.

PROJEKTNE I REDOVNE AKTIVNOSTI

Disaster recovery data centar

U toku 2014. godine realizovane su redovne aktivnosti na administraciji implementiranih sistema, što obuhvata:

- Monitoring sistema;
- Provjere bezbjednosti sistema;
- Obilazak lokacije radi provjere rada uređaja instaliranih na Disaster lokaciji;
- Provjera konekcije i ostalih servisa koji su potrebni za rad domen controlera i sistema Elektronske sjednice Vlade Crne Gore.

- Intenzivirana je komunikacija sa svim državnim organima i organima uprave radi prenosa kritičnih informacionih sistema i servisa na DR lokaciji čijom implementacijom bi omogućili pouzdanost u procesu kontinuiteta poslovanja samih institucija.

Mrežna infrastruktura

Administracija i održavanje sistema

U toku 2014. godine se obavljala svakodnevna administracija sistema, što obuhvata:

- Monitoring sistema;
- Vođenje brige o bezbjednosti sistema;
- Aktivnosti na mrežno komunikacionoj opremi: ASA Firewall, core L3 svičevi, ruteri i svičevi na udaljenim lokacijama;
- Pružanje podrške krajnjim korisnicima;
- Saradnja sa provajderom telekomunikacionih usluga;

Mrežno jezgro

U toku 2014. godine u okviru mreže državnih organa kojom administriraju službenici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije izvršena je manja rekonstrukcija mrežnog jezgra, koja je za cilj imala povećanje mrežnih performansi kroz povećanje kapaciteta linkova i kvaliteta veze prema internetu.

Neophodno je pomenuti da je rekonstrukcija mreže i rekonfiguracija mrežnih uređaja izvršena bez dodatnih ulaganja u nabavku mrežnih uređaja, prerspodjelom postojećih resursa.

Rekonstrukcija se ogledala u dvije faze:

1. Rekonstrukcija veze prema internetu;

2. Rekonstrukcija veze prema korisnicima „Vektre“ i ostalim korisnicima.

Prva faza – Izvršena je zamjena mrežnih uređaja koji se koriste za vezu prema internetu i to:

- Allied Telesis L2 100Mbps svič, na kojem su bile terminisane veze sa firewall-a (ASA FW i Microsoft ISA FW) je zamijenjen sa novim Allied Telesis L2 1Gb svičem, koji ima gigabitne mrežne portove i bolje performanse.
- Allied Telesis Router AR770s, na kojem su terminisane javne mreže i koji je povezan sa ruterom ISP-a (internet servis provajdera) je zamijenjen sa naprednijim L3 svičem koji ima bolje mrežne performanse.
- Uređaji koji su zamijenjeni, podešeni su da se koriste kao rezerva.

Na ovaj način je poboljšana kvaliteta izlaza korisnika prema internetu i obratno, jer su konfigurisani i instalirani uređaji boljih mrežnih performansi, što je kao rezultat dalo znatno bolju iskorišćenost internet resursa, čiji maksimalan kapacitet iznosi 155 Mbps. Konkretno, brzina download-a i upload-a se višestruko uvećala, pogotovo u dijelu mreže koja je pokrivena optičkim linkovima (zgrada „Vektra“, Vlada Crne Gore, Skupština, Ministarstvo finansija, Ministarstvo vanjskih poslova, Viši i Vrhovni sud, Ministarstvo pravde i drugi). Prosječna brzina linka prema internetu pri najvećem opterećenju iznosi od 25 Mbps do 90 Mbps u oba smjera.

Druga faza – Unaprijeđeni su linkovi u jezgru mreže i zamijenjeni pojedini mrežni uređaji i to:

- Optički link od **1Gb** između korisnika „Vektre“ i centralnog sviča (Allied Telesis x908), koji se nalazi u Data centru MIDT-a je zamijenjen sa optičkim linkom od **10Gb**. Izvršena je prekonfiguracija centralnog sviča koji se koristi za potrebe korisnika „Vektre“, gdje je ugašeno dinamičko rutiranje za koje smo smatrali da nije neophodno i na taj način se dobilo na rasterećenju pomenutog uređaja.

- U dijelu mreže koji koriste službenici našeg ministarstva, izvršena je zamjena postojećih svičeva, čiji je kapacitet 100Mbps, sa novim svičevima čiji je kapacitet 1Gbps, što je znatno poboljšalo iskorićenost mrežnih resursa za naše korisnike.
- Na optičkom „čvorištu“ preko kojeg dolaze konekcije od značajnih institucija (Ministarstvo finansija, Ministarstvo vanjskih poslova, Predsjednik CG, Skupština CG, Viši i Vrhovni sud i Ministarstvo pravde) zbog opterećenosti linka, postavljen je kvalitetan L3 svič (Allied Telesis x900), koji je riješio problem „uskog grla“, a uređaj koji se predhodno koristio (Ruter Allied Telesis AR770s) je ostavljen kao bekap uređaj u slučaju otkaza.

U toku 2014. godine u okviru mreže državnih organa kojom administriraju službenici Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije je izvršena instalacija i uspostavljanje informacionog sistema Ministarstva rada i socijalnog staranja, koji se odnosi na izradu baze podataka korisnika socijalne zaštite, kao i uvezivanje Centara za socijalni rad u mrežu državnih organa, kojih ima 25 na teritoriji Crne Gore. U vezi sa tim instalirana je serverska infrastruktura, kao i sigurnosni uređaji omogućavaju sigurnu komunikaciju prema pomenutim centrima za socijalni rad.

Takođe, izvršeno je prebacivanje informacionog sistema koji se koristi za potrebe Tržišne inspekcije u Data centar MIDT-a, a koji se ranije nalazio u Tržišnoj inspekciji. Unaprijeđena je veza između MIDT-a i Fonda PIO sa MIPNet-a na optički link, čime je ostvarena direktna veza sa jezgrom sistema. Izvršeno je nekoliko upgrade-a internet kapaciteta i MIPnet veza, na osnovu potreba istitucija koje su se obratile našem ministarstvu tim povodom.

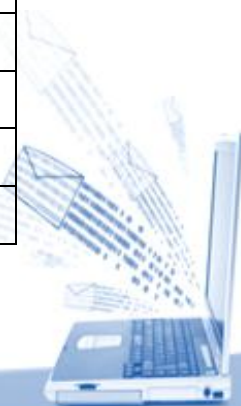
Telekomunikacioni linkovi

Završene su aktivnosti oko unapređenja linkova koje koristi Fond PIO, aktiviran je novi MIPnet link za potrebe Ministarstva finansija – nacionalni fond. U toku su aktivnosti oko preseljenja infrastrukture koju koristi Uprava za inspeksijske poslove, a izvršeno je i nekoliko povećanja kapaciteta pojedinih linkova.

U prilogu je tabela koja se odnosi na aktivaciju, migraciju i povećanje kapaciteta servisa i usluga.

r.b.	Institucija	stari kapacitet	novi kapacitet	servis
1	Uprava za sprječavanje pranja novca	2 mbps	4 Mbps	MIPNET
2	Uprava za inspekcijske poslove	2 mbps	4 Mbps	MIPNET
3	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
4	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
5	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
6	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
7	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
8	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
9	Fond PIO	1 Mbp	2 Mbps	MIPNET
10	Fond PIO centralni link	2 mbps	8 Mbps	MIPNET- Optika
11	Fond PIO centralni link	1 Mbps	1 GE	MIPNET- Optika
12	Zavod za metrologiju	2 mbps	4 Mbps	MIPNET
13	Uprava policije	2 mbps	8 Mbps	LL
14	Institut za javno zdravlje	2 mbps	4 Mbps	LL
15	Poreska Uprava	2mbps	6 Mbps	LL
16	MONSTAT	2mbps	4 Mbps	MIPNET
17	MUP - Vanredne situacije	2 mbps	4 Mbps	MIPNET
18	MIDT oduzeto	176 Mps	168 Mbps	LL
19	Agencija za lijekove	4 Mbps	8 Mp	LL
20	Konzularno MVPEI	2 mbps	4 Mbps	MIPNET
21	MOD VMC	2 Mbps	4 Mbps	MIPNET
22	Zavod za zaposljavanje HN	256 kbps	2 Mbps	MIPNET

23	Zavod za zaposljavanje NK	256 kbps	2 Mbps	MIPNET
24	Zavod za zaposljavanje BP	256 kbps	2 Mbps	MIPNET
25	Zavod za zaposljavanje BA	256 kbps	2 Mbps	MIPNET
26	Zavod za zaposljavanje BR	256 kbps	2 Mbps	MIPNET
27	Zavod za zaposljavanje Centrala	2 mbps	4 Mbps	MIPNET
28	Zavod za zaposljavanje PV	256 kbps	2 Mbps	MIPNET
29	Zavod za zaposljavanje MIDT	2 mbps	4 Mbps	MIPNET

Tokom 2014. godine, na mrežu državnih organa su priključeni slijedeći linkovi:

R.B.	Institucija	Opština	Mbs
1	Centar za socijalni rad	Podgorica	4
2	Centar za socijalni rad	Podgorica	2
3	Centar za socijalni rad	Danilovgrad	2
4	Centar za socijalni rad	Cetinje	2
5	Centar za socijalni rad	Kolašin	2
6	Centar za socijalni rad	Šavnik	2
7	Centar za socijalni rad	Plužine	2
8	Centar za socijalni rad	Pljevlja	2
9	Centar za socijalni rad	Žabljak	2
10	Centar za socijalni rad	Bijelo Polje	2
11	Centar za socijalni rad	Mojkovac	2
12	Centar za socijalni rad	Berane	2
13	Centar za socijalni rad	Andrijevica	2
14	Centar za socijalni rad	Kotor	2
16	Centar za socijalni rad	Tivat	2
17	Centar za socijalni rad	Budva	2
18	Centar za socijalni rad	Rožaje	2
19	Centar za socijalni rad	Plav	2

Zakup telekomunikacionih linkova

Početakom 2014. godine, izvršene su pripreme i raspisana četiri odvojena postupka za zakup telekomunikacionih usluga:

1. zakup MPLS i ostalih MPLS linkova;
2. zakup internet kapaciteta;
3. zakup mjesnih i međumjesnih linkova;
4. zakup GE optičkih linkova.

Postupci za zakup GE optičkih linkova, mjesnih i međumjesnih linkova i internet kapaciteta su završeni i potpisani su Ugovori sa najboljim ponuđačem sa pružanje navedenih usluga, a u postupku za zakup MPLS i ostalih MPLS linkova donijeta je Odluka o izboru najpovoljnijeg ponuđača.

Bezbjednost sistema

Priprema planova za nova rješenja vezana za bezbjednost sistema su podrazumijevale izradu tehničke specifikacije za nabavku uređaja nove generacije (napredni firewall-i), koji imaju mogućnost naprednog filtriranja saobraćaja, mogućnost zaštite od hakerskih napada itd.

Implementiran je uređaj koji je vršio monitoring mrežnog saobraćaja, na osnovu čega se sagledala struktura podataka i saobraćaja koji prolazi kroz mrežu državnih organa, kao i napravljena realna procjena performansi i kapaciteta.

Unapređenje mreže

Na osnovu analize u narednom periodu planirano je da se unaprijede optičke veze između centralnih mrežnih uređaja, prema zgradi Vlade Crne Gore i prema pojedinim korisnicima. Na ovaj način će trenutne 1 Gb i 2 Gb optičke veze biti zamijenjene sa 10Gb optičkim vezama, što će svakako povećati performanse unutar mreže i omogućiti brži i pouzdaniji pristup servisima koje pruža mreža državnih organa. Potrebno je napomenuti da će se ove aktivnosti realizovati sa postojećom opremom i infrastrukturom, tj. bez dodatnih ulaganja.

Planirano je da se poseban akcenat stavi na povećanje bezbjednosti sistema, na način što će se izvršiti nabavka bezbjednosnih uređaja nove generacije i izvršiti instalacija internih bezbjednosnih – firewall uređaja u okviru određenih segmenata mreže državnih organa.

Private Cloud

Sistem i virtuelno serversko je na raspolaganju svim organima državne uprave preko Self service portala i virtuelno serversko okruženje prema njihovim zahtjevima sa potrebnim licencama. Na sistemu su vršene sledeće aktivnosti:

- Kreiranje virtualnih mašina (servera);
- Instalacija operativnog sistema na tim serverima, instalacija korporativnog antivirusa;
- Učlanjivanje servera u domen (prema zahtjevu);
- Dodjeljivanje administratorskih naloga i prava za administratore kojima je server namijenjen;
- Provjera rada svih virtuelnih mašina u Cloud okruženju;
- Provjera rada svih servisa u Cloud okruženju.

Takođe, realizovane su svakodnevne aktivnosti monitoringa stanja mail servera, servera za Centralni birački spisak, domen kontrolera, servera koji se hostuju na private cloud sistemu kao i analiza raspoloživih resursa u Private Cloud okruženju (RAM memorija, raspoloživi prostor na storage-ima, zauzetost management servera itd...).

Kako se potrebe državnih organa i organa uprave za uslugama servisa koje pruža Ministarstvo svakim danom uvećavaju, planirano je proširenje Cloud sistema kako bi ispunili zahtjeve i potrebe korisnika informacionih sistema.

Održavanje PKI sistema

Redovno održavanje PKI sistema podrazumijeva:

- Kreiranje naloga, editovanje i deaktiviranje naloga. Revoke cerifikata,obnova ključeva certifikata
- Obavještenje korisnika o kreiranim nalogima (certifikatima) i slanje reference number-a.
- Obavještenje Registration Authority (RA) o kreiranim certifikatima i slanje autorizacionih kodova.
- Vršenje redovnog nedjeljnog backup-a na CA server.
- Importovanje certifikata na tokenima za pojedine kreirane certificate. Enrolment za kreirane cerifikate za uređaje i dodjela tog cerifikata odgovornim licima.
- Reset passworda za tokene, inicijalizacija, dodjeljivanje imena tokenu korisnika.
- Upgrade TMS servera sa Winows2003 na Windows2008.
- Provjera ažuriranja CRL liste i obezbedjivanje najnovije kopije na predvidjenoj lokaciji.

Takođe, započete su aktivnosti na izradi novog sajta www.pki.me .

Active directory(AD)

Redovno održavanje Active Directory sistema podrazumijeva:

- Kreiranje, brisanje, ispravka (editovanje) korisničkih naloga;
- Kreiranje VPN naloga;
- Vršenje redovnog backup-a AD na rezervisanim lokacijama;
- Redovno vršenje windows update Domen Kontrolera(DC);
- Provjera logova na DC kao i permanetna provjera funkcionalnosti svih servisa na AD;

- Resetovanje passworda korisnicima;
- Kreiranje domenskih polisa, njihovo testiranje i na kraju primjena na domenu. Intervencije u slučajevima nefunkcionisanja ili djelimičnog funkcionisanja polisa. S obzirom na svakodnevne nove pech-eve za IE, Windows i za različite aplikacije neophodna je česta intervencija kako bi bile u potpunosti funkcionalne i primenljive. Kreiranje polisa za posebne namjene kako bi određeni servisi (PKI, update) bili kompatibilni sa AD-om.
- Kreiranje novih organizacionih jedinica na AD, kao i distributivnih, administratorskih i grupnih korisničkih naloga;
- Delegiranje prava za pojedine administratore;
- Dodjela prava administriranja računarima koji su dodati u domen;
- Provjera svih objekata i korisničkih naloga da li su kreirani u skladu sa politikom domena (imena računara, dodjeljene mail adrese, odgovarajuća OU itd.)
- Kreiranje DNS rekorda na DC, njihovo ažuriranje i provjera ukupne funkcionalnosti DNS-a.

Trenutno, AD servis koristi veliki broj korisnika iz svih državnih institucija koje su na mreži državnih orhgana, tj. aktivno je **6156** korisničkih naloga. Disable-ovanih korisničkih naloga je **983**.

Ukupan broj aktivnih naloga na AD	6156
Ukupan broj disable-ovanih naloga na AD	983
Ukupan broj disable+aktivni nalozi	7139

Administracija E-mail sistema

Održavanje e-mail sistema podrazumijeva administriranje svih korisničkih e-mail naloga. Pored svakodnevnih zahtjeva realizovane su i sljedeće aktivnosti:

- Kreiranje mail naloga na domenu mreže državnih organa;

- Napravljena analiza broja otvorenih mail naloga po institucijama sa mailbox bazama;
- Stanje na mail serveru domena državnih organa:

Broj mail naloga	Mailbox baza 300MB	Mailbox baza 500MB	Mailbox baza 1GB	Mailbox baza 10GB	Test baza 2GB
6361	3681	2600	62	17	1

- Izvršavanje dnevnog (4 puta na dan), nedjeljnog i mjesečnog bekapa svih mail naloga na domenu;
- Svakodnevni monitoring logova na mail serverima;
- Proširenje veličine prostora mailbox-a za određene korisnike;
- Disable postojećih mail naloga;
- Po nalogu nadležnih izvršena deaktivacija, izmjena određenih mail naloga;
- Aktivnosti na otklanjanju problema vezanih za mail servis (konfiguracija mail naloga, re-instalacija mail klijenata...) na udaljenim lokacijama (ambasade: Austrija, Turska, Engleska, Francuska),
- U koordinaciji sa kolegama iz Microsoft-a promijenjena konfiguracija izvršavanja automatskog bekapa usled nemogućnosti izvršavanja bekapa po prethodno konfigurisanim job-ovima;
- Oporavak mail sistema usled prestanka rada UPS sistema;

Administracija ISA servera

- Dodjelivanje prava pojedinim korisnicima za pristup zabranjenim web sadržajima (društvene mreže);

- Kreiranje polisa kako bi određeni web serveri bili dostupni;
- Intervencije u slučaju prekida pojedih servisa (nemogućnost logovanja preko VPN naloga, pristup preko OWE itd...)
- Izvršen upgrade ISA servera I instaliran SP1.

Podrška korisnicima u državnim organima i organima uprave

Svakodnevno se pruža podrška korisnicima iz državne uprave koje se evidentiraju putem telefonskih prijava. Usljedećoj tabeli je dat spisak prijava koje su evidentirane za pojedinačnu vrstu problema. Ukupno je evinetirano 658 naloga.

Vrsta problema	Broj intervencija
Učlanjenje u domen	148
Izgubljena veza sa domenom	15
E-mail	40
Hardver	5
Instalacija softvera	83
Mreža	60
Operativni sistem	29
Povezivanje računara	12
Prebacivanje podataka	13
Problem sa logovanjem	13
Reinstalacija	44
Štampač	111
Softver	24
Virusi	53
Internet	7
Ukupno	658

CIRT

Osnivanje Nacionalnog CIRT-a Crne Gore predviđeno je Strategijom razvoja informacionog društva i definisano Zakonom o informacionoj bezbjednosti. Ovaj odsjek je zadužen za usklađivanje aktivnosti lokalnih CIRT timova na teritoriji Crne Gore, razmjenu informacija sa nacionalnim CIRT-ovima drugih država putem članstva u međunarodnim organizacijama, kako bi se što efikasnije odgovorilo na eventualne incidente koji predstavljaju rizik po informacionu bezbjednost.

Crnogorski nacionalni CIRT je nastavio sa aktivnostima na planu uspostavljanja i unapređivanja partnerskih odnosa kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu, a u cilju bolje i efikasnije borbe protiv sajber kriminala i sajber prijetnji.

Na osnovu zaključka Vlade iz usvojenog Izveštaja i na osnovu obaveze državnih organa i organa uprave, intenzivno se radilo na uspostavljanju strukture CIRT timova i nacionalni tim za suzbijanje incidenata na internetu obaviješten o **formiranju lokalnih CIRT timova u sljedećim institucijama:**

R.br.	<u>Lokalni CIRT timovi</u>
1.	Ministarstvo odbrane
2.	Uprava policije
3.	Agencija za nacionalnu bezbjednost
4.	Državna revizorska institucija
5.	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
6.	Zavod za statistiku - Monstat
7.	Opština Kotor
8.	Opština Berane
9.	Agencija za zaštitu konkurencije
10.	Vrhovno državno tužilaštvo
11.	Ministarstvo pravde
12.	Opština Pljevlja
13.	Opština Cetinje

14.	Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma
15.	Uprava za javne nabavke
16.	Sekretarijat za zakonodavstvo
17.	Uprava pomorske sigurnosti Bar
18.	Direkcija za zaštitu tajnih podataka
19.	Uprava za zaštitu kulturnih dobara
20.	Uprava za šume
21.	Uprava carina
22.	Poreska uprava
23.	Ministarstvo finansija
24.	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju
25.	Uprava za antikorupcijsku inicijativu
27.	Uprava za nekretnine

U sklopu svojih svakodnevnih aktivnosti CIRT je nastavio sa uspješnim radom na rješavanju prijavljenih incidenata. Takođe, redovno su objavljivane vijesti, obavještenja i savjeti za zaštitu na portalu www.cirt.me. Slijedi tabela **prijavljenih incidenata** za 2014.godinu :

Napad na web sajtove i IS	Finansijske prevare	Zloupotreba profila na društvenim mrežama
5	7	20

Nacionalni CIRT je, od 10. do 11. juna 2014.godine, u saradnji sa organizacijom JICA iz Japana, organizovao dvodnevnu obuku na temu **“Penetration Testing”**. Ovoj obuci su prisustvovali predstavnici iz sledećih institucija:

1. **Agencija za nacionalnu bezbjednost** – 3 predstavnika
2. **Ministarstvo odbrane** – 2 predstavnika
3. **CIS, Univerzitet Crne Gore** – 1 predstavnik
4. **FIT- Mediteran** – 1 predstavnik
5. **Poreska uprava** – 1 predstavnik
6. **Direkcija za zaštitu tajnih podataka** – 1 predstavnik
7. **Nacionalni CIRT** – 4 predstavnika

CIRT je ostvario saradnju sa neprofitabilnom organizacijom “**Shadowserver**” čiji je cilj da doprinese globalnoj sigurnosti na Internetu. “Shadowserver” prikuplja podatke od senzora i monitoringa mreža širom svijeta, koje zatim filtrira i procesura u cilju klasifikacije napada i prijetnji. Na osnovu prethodnog, kreiraju se specijalni izvještaji, vezani za tzv. “ASN” broj ili geografsku lokaciju, a koji se dostavljaju zainteresovanim stranama. U našem slučaju, ubuduće ćemo dobijati informacije o dešavanjima u sajber prostoru Crne Gore, koji se kasnije mogu koristiti za razna obavještenja, izvještaje, kao i rješavanje incidentnih situacija.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je u saradnji sa institucijom Crnogorskog ombudsmana, otvorilo elektronsku liniju za prijavu nelegalnog sadržaja kojim se, na bilo koji način, putem Interneta, ugrožavaju dječja prava. **Otvorena elektronska linija za prijavu nelegalnog sadržaja na Internetu** se nalazi na strani crnogorskog CIRT-a, tima za suzbijanje računarskih incidenata (www.cirt.me).

Nastavljene su redovne aktivnosti na **tempus projektu za sajber bezbjednost ECESM 2013-2016**. (kreiranje izvještaja o postojećoj EU praksi za sajber bezbjednost, usklađivanje izvještaja sa standardima EU, predlog i kreiranje plana za unaprjeđenje obrazovnog programa za sajber bezbjednost u Crnoj Gori) u okviru prvog radnog paketa.

Aktiviran je novi sajt CIRT-a www.cirt.me. Neki od incidenata su zahtijevali prekograničnu saradnju i razmjenu informacija sa raznim organizacijama (CERT India, CERT Slovenia, NATO, i sl.) kao i međuresornu saradnju državnih organa. Takođe, redovno su objavljivane vijesti, obavještenja i savjeti za zaštitu na portalu.

Tempus projekat „SINC@HE”

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je jedan od partnera u okviru TEMPUS projekta pod nazivom "Support and Inclusion of students with disabilities at higher education institutions in Montenegro – SINC@HE", gdje su predstavnici Ministarstva prisustvovali radnom sastanku na Univerzitetu Makedonija, u Grčkoj u periodu od 17 – 21.juna 2014 godine. U okviru radnih sastanaka, održane su sesije radnih grupa QPLN7 Monitoring Visit i MNGT10 Management Meeting.

Tokom godine su završene sve radne posjete, nakon čega je u septembru u Podgorici uslijedila konferencija, kojom je projekat finaliziran.

Administracija portala elektronskih sjednica Vlade

Svakodnevne aktivnosti podrazumijevaju redovnu softversku podršku korisnicima i administratorima portala.

U cilju definisanja procedura za podnošenje zahtjeva za pristup Portalu ESV, Ministarstvo je 03. juna 2014. godine donijelo **interni Pravilnik o kreiranju, izmjeni i ukidanju naloga na Portalu elektronskih sjednica Vlade**, koji je objavljen na portalu u dijelu Javne dokumentacije. Pravilnikom su propisani obrasci i način podnošenja zahtjeva, a sve u skladu sa Odlukom Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore o pravima pristupa portalu ESV.

U 2014. godini izvršena je migracija sistema **Portala ESV** na novu platformu u cilju unapredjenja postojećeg sistema, a u skladu sa novim tehnološkim mogućnostima.

Izvršeno je unapredjenje postojećeg sistema u skladu sa novim tehnološkim mogućnostima kroz sljedeće aktivnosti:

- migracija kompletnog sistema Portala ESV na virtuelno serversko okruženje (Private Cloud) u cilju racionalnijeg i fleksibilnijeg pristupa sistemskim resursima;
- upgrade na nove sistemske tehnologije;
- instalacija Disaster recovery okruženja na serveru u Bijelom Polju kako bi se obezbijedila rezervna lokacija sistema u slučaju katastrofe;

Migracija na virtuelno okruženje, uprade sistemskog i aplikativnog softvera na serverima i instalacija Disaster recovery okruženja izvršeni su u periodu od 04.07. - 06.07.2014. godine.

U okviru aktivnosti održavanja portala ESV spada i održavanje informatičke opreme u salama za sjednice Vlade i vladinih komisija.

Web sajt WWW.GOV.ME

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije konstantno prati rad i obezbjeđuje nesmetano funkcionisanje Web portala Vlade Crne Gore.

Ministarstvo je obezbijedilo i otvaranje novih Web podportala za organe državne uprave, kao i obuku za administratore iz organa državne uprave. U toku 2014. godine otvoreni su podportali sljedećih institucija:

- Uprava za dijasporu;
- Uprava za zbrinjavanje izbjeglica;
- Agencija za nacionalnu bezbjednost.

Statistički izvještaj o posjećenosti za 2014. godinu, obuhvata veoma značajne podatke o radu Web portala Vlade Crne Gore od kojih izdvajamo slijedeće:

- Ukupno posjeta (uključuje preglede slika, audio i video materijala): 179 302 147
- Ukupno pregledanih stranica: 74 184 798
- Ukupno posjetilaca: 3 112 631
- Prosječno pregledano stranica po posjetiocu: 23.833....
- Ukupan protok informacija: 6 343.12 GB

Ukupna statistika po broju posjeta Web portala Vlade CG po državama:

- Crna Gora 37.20%

- Srbija 18.48%
- SAD (Amerika) 15.07%
- Bosna i Hercegovina 4.00%
- Kina 3.55%
- Njemačka 2.49%
- Hrvatska 2.19%
- Rusija 0.95%
- Francuska 0.89%
- Irska 0.86%
- Ukrajina 0.79%
- Ostali 13.53%

Javne nabavke iz nadležnosti direktorata

- Završen je postupak javne nabavke za izbor najpovoljnije ponude za održavanje Internog CA.
- Završen je postupak javne nabavke za izbor najpovoljnije ponude za isporuku klijentskih antivirus licenci za potrebe državnih organa i organa uprave.
- Završen je postupak javne nabavke za zakup GE optičkih linkova.
- Završen je postupak javne nabavke za zakup mjesnih i međumjesnih linkova.
- Završen je postupak javne nabavke za zakup internet kapaciteta.

- Za postupak javne nabavke za zakup MPLS i ostalih MPLS linkova donijeta je Odluka o izboru najboljeg ponuđača.

OCJENA POSTOJEĆEG STANJA SA PREDLOGOM MJERA ZA UNAPREĐENJE STANJA

Direktorat za informatičku infrastrukturu je u protekloj 2014. godini, kao i prethodnih godina, imao zadatak da kontinuirano upravlja ključnim infrastrukturnim resursima u državnim organima i organima državne uprave Crne Gore. Činjenica, da službenici ovog direktorata održavaju korisničke i email naloge za preko 6 000 korisnika, dovoljno govori o stepenu odgovornosti koja je pred nama.

U okviru podrške korisnicima, koja podrazumijeva rješavanje problema u vezi informatičke opreme i infrastrukture kojom upravlja MIDT, registrovano je preko 650 naloga za podršku korisnika na licu mjesta, dok je broj intervencija putem telefona i emaila znatno veći. U narednom periodu, planira se izrada jasnih procedura za ICT podršku korisnicima u cilju bolje saradnje i efikasnijeg djelovanja kroz rješavanje problema u samim institucijama.

Broj institucija koje su povezane na mrežu državnih organa raste iz godine u godinu. Zaključno sa 2014. godinom, broj institucija, koje su povezane internet linkom sa glavnim čvorištem u Data centru, iznosi preko 250.

Održavanje informatičke infrastrukture je uvijek veliki izazov, naročito ako se imaju u vidu mjere štednje koje se sprovode u državnoj upravi. Stoga, veliki uspjeh predstavlja činjenica da smo, sopstvenim kapacitetima, bez dodatnih ulaganja, uspjeli da izvršimo rekonstrukciju mrežnog jezgra, koja je za cilj imala povećanje mrežnih performansi kroz povećanje kapaciteta linkova i kvaliteta veze prema internetu.

Unapređenje infrastrukturnih servisa, kao podrška sveukupnom putu Crne Gore u informaciono društvo, jedan je od važnih zadataka ovog direktorata. U narednoj godini, planirano je proširenje storidž sistema kako bi se povećao smještajni kapacitet Data centra koji trenutno ima oko 180 servera na kojima je instaliran veliki broj baza podataka i servisa kojem pristupa većina državnih organa i organa državne uprave.

U toku godine radili smo na poboljšanju interne regulative i usvojili niz pravilnika i procedura za administriranje ključnih servisa (sistem korisničkih naloga Active Directory, Exchange - email sistem i dr.).

Moramo naglasiti da smo važan dio aktivnosti usmjerili na povećanje bezbjednosti sistema. U narednoj godini, ove aktivnosti će se nastaviti kroz nabavku bezbjednosnih uređaja nove generacije i instalaciju internih bezbjednosnih – firewall uređaja u određenim segmentim mreže državnih organa.

U Direktoratu postoji Certifikaciono tijelo za državne organe čiji je cilj da promoviše i obezbijedi sigurnu upotrebu digitalnog identiteta u komunikaciji državnih službenika. Iako je projekat PKI sistema počeo krajem 2009. godine, a nacionalno CA tijelo (Pošta Crne Gore) obavlja ovu djelatnost od 2010. godine, upotreba elektronskog potpisa u Crnoj Gori nije zaživjela u pravoj mjeri. Zato smo izradili analizu koja je ukazala na glavne probleme i dala mjere za prevazilaženje ovog stanja. Izgradnja bezbjednog digitalnog okruženja koje bi građanima i pravnim licima omogućilo bržu i efikasniju upotrebu javnih servisa je cilj kome moramo težiti kao društvo.

U okviru aktivnosti projekta Disaster Recovery data centra u Bijelom Polju, Vladi je dostavljena Informacija o implementaciji servisa na Disaster Recovery lokaciji u kojoj je prepoznat značaj DR centra. U narednoj godini cilj je da što veći broj institucija prepozna ovaj data centar kao bezbjednu rezervnu lokaciju za informacione sisteme.

Jedan od najvećih izazova, sa kojim se danas susrijeću države, jeste oblast sajber bezbjednosti.

Veliki dio realizovanih aktivnosti na ovom polju imaju za cilj, prije svega, ispunjenje obaveza iz aktuelne Strategije sajber bezbjednosti za Crnu Goru 2013-2017 i pratećeg akcionog plana. Izrađena su i usvojena sljedeća dokumenta:

- Izveštaj o uspostavljanju timova za upravljanje incidentnim situacijama (lokalnih CIRT timova)
- Metodologija izbora kritične informatičke infrastrukture koja ima za cilj definisanje i zaštitu kritične informatičke infrastrukture u Crnoj Gori.
- Analiza prijetnji u sajber prostoru Crne Gore koja je omogućila uvid u aktuelne prijetnje u crnogorskom sajber prostoru.

Direkcija za zaštitu od računarskih i bezbjednosnih incidenata na Internetu je tokom 2014.godine uspješno realizovala aktivnosti na koordinaciji i rješavanju incidenata prijavljenih od strane korisnika.

Izradom novog web portala, dodatno je unaprijeđen sistem za prijavu incidenata, objavljivanje vijesti i savjeta za bezbjedno korišćenje Interneta.

Na novom portalu je dodat i poseban formular za prijavu nelegalnog sadržaja koji se odnosi na ugrožavanje prava djeteta na Internetu.

DIREKTORAT ZA ELEKTRONSKU UPRAVU

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

- **Analiza stanja e-uprave u Crnoj Gori**

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je izradilo materijal “Analiza stanja eUprave za 2013. godinu u Crnoj Gori”. Materijal, je Vlada razmatrala u junu 2014. godine. Metodologiju po kojoj je urađena analiza su razvile Evropska komisija i kompanija CapGemini. Ova Analiza, koja čini sastavni dio programa razvoja eUprave, omogućila je pozicioniranje Crne Gore po rješenjima eUprave na evropskoj ljestvici, u odnosu na druge države, koje koriste istu metodologiju istraživanja. Rezultati Analize stanja eUprave u Crnoj Gori pokazuju da je ukupan stepen sofisticiranosti eUsluga ispod svih zemalja EU, samo četiri usluge, sa liste prioritetnih elektronskih javnih usluga, su dostigle nivo potpune dostupnosti. Servisi za pravna lica pokazuju porast sofisticiranosti u odnosu na predhodne godine. Ukoliko posmatramo posebno servise za fizička lica u odnosu na servise za pravna lica, možemo konstatovati da su servisi za pravna lica razvijeniji u odnosu na servise za fizička lica.

Što se tiče servisa za poslovne subjekte napredak u odnosu na prethodnu godinu iznosi svega 3%, dok je procenat servisa za građane uvećan za 6%.

Servis traženje zaposlenja je posmatran u skladu sa Programom stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem, koji je u potpunosti automatizovan preko portala eUprave. Što se tiče servisa ličnih dokumenata i isprava Ministarstvo unutrašnjih poslova ima razvijen web portal preko kojeg korisnici mogu naručiti dokumenta iz registra rođenih; registra CG državljana kao i iz registra prebivališta.

- **Analiza korišćenja informacionog sistema za upravljanje dokumentima**, kandidovana u martu 2014. kako bi se ukazalo na probleme sa kojima se susrelo u toku implementacije, a takođe i uradio presjek stanja implementacije projekta.
- **Analiza Portala eUprave**. Ovom analizom je dat pregled korišćenja portala eUprave kao centralne tačke pristupa elektronskim uslugama.
- **Informaciju o realizaciji aktivnosti iz Akcionog plana za razvoj eGovernment-a do 2016.godine**
- **Izrada Zakona o ponovnoj upotrebi informacija javnog sektora**

Informacije javnog sektora, tj sve informacije koje organi vlasti proizvode, prikupljaju i koriste, predstavljaju značajan resurs jedne zemlje. Ovim zakonom reguliše se način korišćenja informacija organa vlasti, tj informacije koje tijela javnog sektora, odnosno državni organi svakodnevno prikupljaju, izrađuju, reprodukuju i dokumente za ispunjavanje svojih javnih zadataka. Primjeri ovih podataka mogu biti geografske informacije, hidrometeorološki podaci, podaci istraživačkih projekata itd. Upotreba takvih dokumenata za druge svrhe od strane drugih pravnih i fizičkih lica predstavlja ponovnu upotrebu istih. Svrha nastavka korišćenja ili eksploatacije informacija javnog sektora je da obezbijedi nadogradnju informacija od strane podnosioca zahtijeva i ispunjenje ekonomske funkcije prava na pristup informacijama od javnog značaja, što doprinosi razvoju digitalne ekonomije, ali služi i kao podrška prilikom donošenja odluka za privredu, razvoja navigacionih uređaja, prognoze vremena i sl.

Glavni razlog donošenja ovog zakona je stvaranje uslova za definisanje načina ponovne upotrebe informacija javnog sektora, kroz primjenu standarda i kvaliteta prilagođenih EU, kao i usaglašenost sa svim Direktivama EU koje tretiraju ovu oblast i to sa: Direktivom o ponovnoj upotrebi informacija iz javnog sektora 2003/98/EZ Evropskog parlamenta. Pored ovoga, Zakonom će se utvrditi odgovornost nadležnih tijela i način pružanja podataka. Shodno sugestijama sa bilateralnog skruining sastanka sa EU, prepoznata je potreba definisanja zakonskog rešenja koje će tretirati oblast ponovne upotrebe informacija javnog sektora.

Ovim zakonom će se omogućiti zainteresovanim građanima da preuzimaju „mašinski“ čitljive podatke, koje će ministarstva, uprave, agencije, lokalne samouprave i druga tijela javnog sektora biti u obavezi da postavljaju, u skladu sa odredbama ovog zakonskog rešenja.

MIDT je uradilo tekst nacрта zakona i isti je usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo (u prilogu informacije je dato mišljenje SZZ). U toku je izrada predloga zakona i isti je planiran kao obaveza u Programu rada Vlade za 2015. Godinu.

REALIZACIJA INFORMATIČKIH PROJEKATA

Web portal elektronske uprave

U cilju implementacije eUprave u Crnoj Gori, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je sprovedo projekat internet portal eUprave – www.euprava.me, preko kojega će sve institucije državne uprave i jedinice lokalne samouprave pružati usluge fizičkim i pravnim licima, kao i drugim institucijama, elektronskim putem.

Ovaj projekat je urađen po standardima EU i čini temelj elektronske uprave (eUprave).

Portal predstavlja jedinstveno mjesto na internetu na kojem se nalaze sve elektronske javne usluge koje nude organi državne uprave. Podržana je elektronska identifikacija korisnika (građana i pravnih lica), informisanje, elektronska interakcija između korisnika i organa uprave, popunjavanje elektronskih formulara, elektronsko plaćanje taksi, dostavljanje zahtjevanih dokumenata i drugo. Portal je dostupan preko interneta ili mreže

državnih organa uprave, uz adekvatnu portabilnost na svim web orjentisanim platformama. Portal ima atraktivan dizajn i vizuelnu prepoznatljivost nacionalnog portala. Osnovni principi na kojima je izgrađen Portal su: sigurnost, kontrola, jednostavnost, transparentnost, servisi kreirani po potrebi korisnika, proširivost, fleksibilnost i prilagodljivost izgleda, prilagođavanje osobama sa posebnim potrebama, lično i za svakoga, bilo kada–bilo gdje, povezivanje sa drugim sistemima.

Portal podržava više kategorija korisnika od anonimnih, registrovanih mail nalogom do registrovanih pomoću kvalifikovanih i važećih digitalnih certifikata koje je izdalo neko od registrovanih certifikacionih tijela (CA) u Crnoj Gori.

Na portalu se trenutno nalazi 77 usluga koje pružaju 25 institucija i to:

- **Agencija za zaštitu životne sredine** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Dozvola za praćenje kvaliteta vazduha**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Dozvola za praćenje kvaliteta goriva**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Dozvola za obavljanje radijacione djelatnosti**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Dozvola za mjerenje nivoa buke u životnoj sredini**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Prijava plastične ambalaže za pravna lica** - usluga je namijenjena pravnim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Prijava plastične ambalaže za preduzetnike** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **Upis u registar izvoznika neopasnog otpada (dozvola)**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Upis u registar trgovaca i posrednika otpadom (dozvola)**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **Upis u registar za sakupljanje, odnosno transport otpada**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis.

- **Uprava za inspeksijske poslove** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijem prijava slučaja bespravne gradnje** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **Obrazac obavještenja o uvođenju prekovremenog rada** - usluga je namijenjena pravnim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Prijava o početku radova** - usluga je namijenjena pravnim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Prijem povrede na radu** - usluga je namijenjena pravnim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za izdavanje mail naloga na domenu mail.me**, usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **Zahtjev za aktivaciju, migraciju o povećanje kapaciteta servisa/usluge**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
 - **Zahtjev za otvaranje, suspenziju, ažuriranje ili ukidanje korisničkog naloga na domenu**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
 - **Zahtjev za otvaranje, suspenziju, ažuriranje ili ukidanje e-mail naloga na domenu**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
 - **Zahtjev za izdavanje digitalnih certifikata za interne potrebe državne uprave Crne Gore**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je korisnicima iz državne uprave;
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **ePost Montenegro** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;

- **Poreska uprava** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o visini prihoda**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis (za uslugu je potrebno izvršiti uplatu administrativne takse od 5 eura);
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o izmirenim obavezama po osnovu javnih prihoda**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis (za uslugu je potrebno izvršiti uplatu administrativne takse od 5 eura);
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o visini prihoda (oslobođeno plaćanja)**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za izdavanje uvjerenja o izmirenim obavezama po osnovu javnih prihoda (oslobođeno plaćanja)**- usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za povraćaj više plaćenog doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis;
 - **Zahtjev za registraciju privrednih subjekata (bez digitalnog certifikata)** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
 - **Zahtjev za registraciju privrednih subjekata (potpis sa digitalnim certifikatom)** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva digitalni potpis.
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;

- **Uprava za kadrove** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijava za pohađanje seminara** - usluga je namijenjena je korisnicima iz državne uprave koji posjeduju digitalni certifikat koji izdaje državni CA;
 - **Odjava sa seminara/kursa**- usluga je namijenjena korisnicima iz državne uprave koji posjeduju digitalni certifikat koji izdaje državni CA;

- **Agencija za duvan** ima slijedeće servise na Portalu:

- **Izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti prometa na velikoduvanskim proizvodima**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Izdavanje odobrenja za obavljanje djelatnosti uvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Odobrenje za obavljanje prometa na malom duvanskim proizvodima**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Odobrenje za obradu duvana**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Odobrenje za proizvodnju duvanskih proizvoda**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Upis marki duvanskih proizvoda u registar**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;

- **Uprava za zaštitu konkurencije** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Obrazac zahtjeva za pokretanje postupka**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
 - **Obrazac registra prijave sporazuma**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;

- **Uprava carina**, ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijavite korupciju u Upravi carina**, usluga je anonimna;

- **Uprava za antikorupcijsku inicijativu** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Prijava korupcije**, usluga je anonimna;
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;

- **Zavod za statistiku MONSTAT** ima slijedeće servise na Portalu:

- **Izveštaj o nastavnom osoblju i strukturi fakulteta, akademija umjetnosti i visokih škola u školskoj godini 2011/2012. godini**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Izveštaj o upisu na poslediplomske studije u školskoj 2011/2012. godini**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Mjesečni izvještaj industrije**, usluga zahtijeva digitalni potpis i namijenjena je pravnim licima;
- **Godišnji izvještaj o istraživanju i razvoju za naučno istraživačke ustanove i istraživačko-razvojne jedinice u 2011god.**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Upitnik o predviđenim ulaganjima u istraživanje i razvoj za 2012. godinu**, usluga je namijenjena privrednim subjektima i zahtijeva digitalni potpis;
- **Agencija za zaštitu podataka i slobodan pristup informacijama** imaslijedeće servise na Portalu:
 - **AZLP prijava zbirke ličnih podataka**, usluga je namijenjena fizičkim licima i ne zahtijeva digitalni potpis;
 - **AZLP registracija rukovaoca zbirke ličnih podataka**, usluga je namijenjena fizičkim licima i ne zahtijeva digitalni potpis;
- **Privredna komora Crne Gore** imaslijedeće servise na Portalu:
 - **Registar eLicenci**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je državnoj upravi kao i fizičkim i privrednim subjektima.
- **Ministarstvo unutrašnjih poslova** imaslijedeće servise na Portalu:
 - **Postupak i dokazi za izdavanje lične karte**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;
 - **Postupak i dokazi za izdavanje pasoša**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;

- **Postupak i potrebni dokazi za izdavanje vozačke dozvole instruktorske dozvole i potvrde o poznavanju saobraćajnih propisa**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima.
- **Ministarstvo finansija** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Dozvola za rad društvu za reviziju**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je pravnim subjektima;
 - **Licenca odobrenje za rad poreskog savjetnika**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;
 - **Licence za obavljanje poslova revizije**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima;
 - **Odobrenje za otvaranje slobodne carinske prodavnice**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Odobrenje za proširenje slobodne carinske prodavnice**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Saglasnost za distribuciju poreskih registar kasa**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima.
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Ministarstvo nauke**, ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Izdavanje licenci za obavljanje naučno istraživačke djelatnosti**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima.
- **Ministarstvo prosvjete**, ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Nostrifikacija diplome**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima.

- **Evidencija ocjena** - usluga je informativnog tipa i namijenjena je fizičkim licima.
- **Ministarstvo rada i socijalnog staranja** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Dozvola za rad agencijama za zapošljavanje**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Dozvola za rad agenciji za privremeno ustupanje zaposlenih**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Dozvola za rad za obavljanje djelatnosti ustanova u obasti socijalne i dječije zaštite**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Dozvola za rad za obavljanje preduzetničke djelatnosti u obasti socijalne i dječije zaštite**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
 - **Saglasnost za produženje roka važenja radne dozvole**, usluga je informativnog tipa i namijenjena je privrednim subjektima;
- **Direkcija za zaštitu tajnih podataka** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Državna komisija za kontrolu postupka javnih nabavki** ima slijedeće servise na portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Ministarstvo odbrane** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;

- **Ministarstvo održivog razvoja i turizma** ima slijedeće servise na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Ministarstvo za ljudska i manjinska prava** ima slijedeće usluge na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Sekretarijat za razvojne projekte** ima slijedeće usluge na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Sekretarijat za zakonodavstvo** ima slijedeće usluge na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;
- **Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma** ima slijedeće usluge na Portalu:
 - **Zahtjev za slobodan pristup informacijama** - usluga je namijenjena fizičkim licima i zahtijeva logovanje mailom;

Za sve institucije koje trenutno pružaju elektronske usluge na Portalu, održane su obuke u saradnji sa Upravom za kadrove. Obuke su bile interaktivnog tipa sa detaljnim objašnjenjem uloga koje je Portal prepoznao kroz sistem. U planu je da se ovakve obuke održe za sve nove korisnike portala, tj. službenike u institucijama koje objave nove servise odnosno elektronske usluge.

U cilju razmjene podataka između Portala sa drugim informacionim sistemima i registrima razvijeni su web servisi kao npr. Web servis za provjeru stanja kod trezora.

Modul za kreiranje elektronskih obrazaca na Portalu omogućava organima državne uprave i lokalne samouprave kreiranje elektronskog obrasca koji će po svemu izgledati kao

originalni u papirnoj formi. Samim tim obezbijedeno je jednostavno, brzo i pouzdano formiranje i najkompleksnijih obrazaca. Kreiranje elektronskih obrazaca se postiže kompozicijom bogate ponude elemenata, a da bi se taj postupak uspješno i efikasno obavio nijesu potrebna napredna računarska znanja korisnika. Modul za kreiranje obrazaca obezbijeduje podjelu elektronskih obrazaca na više tab-ova, definisanje obaveznosti unosa podataka, različite tipove polja (numeric, alfanumeric, alfa ili svi karakteri uz podržanu multijezičnost), izbor veličine slova i fonta, upotrebu predefinisanih polja (JMB, MB, PIB), povlačenje određenih podataka iz profila korisnika, kontrolu validnosti za određena polja, povezivanje sa šifrarnicima, povezivanje sa drugim registrima koristeći web servise, međusobna uslovljenost prikazivanja pojedinih sekcija, i drugo. Na ovaj način, Portal daje mogućnost organima državne uprave i lokalne samouprave da praktično bilo koju uslugu koju pružaju fizičkim ili pravnim licima, učine dostupnom i u elektronskoj formi. Takođe, Modul za kreiranje obrazaca organima državne uprave i lokalne samouprave obezbijeduje da niz podataka iz kreiranog obrasca automatski provjeravaju u svojim informacionim sistemima, kao i provjeru u određenim registrima, ukoliko to konkretna eUsluga zahtijeva.

Pored navedenih funkcionalnosti Portala, službeniku je pružena mogućnost, ukoliko uoči izvjesne nepravilnosti u podnijetom zahtjevu da isti vrati na doradu. Takođe sistem obezbijeduje pravovremenu informaciju podnosiocu zahtjeva o statusu njegovog predmeta, što znači da - registrovan korisnik Portala u svakom trenutku može pratiti promjene statusa podnijetog zahtjeva za što je zadužen obrađivač koji posebnom funkcijom ima mogućnost da ga promijeni u skladu sa fazom u kojoj se postupak nalazi.

Sistem sadrži i interni komunikator koji služi za direktnu razmjenu poruka između podnosioca zahtjeva i obrađivača zaduženog za taj predmet. Portal nudi i mogućnost slanja elektronske pošte sa priloženim rješenjem od strane obrađivača u slučaju da je podnosilac zahtjeva odabrao takav način isporuke. Alternativa ovakvom načinu dostavljanja rješenja jeste njegovo prilaganje (uploadovanje) na Portal posle čega ga podnosilac zahtjeva jednostavno preuzima (downloaduje).

Uz zadržavanje svih funkcionalnosti Web verzije Portala mobilna verzija Portala je omogućila pristup Portalu putem WAP i XHTML internet pretraživača sa mobilnih telefona.

Portal u ovom trenutku nudi mogućnost prijavljivanja na sistem putem email adrese i lozinke.

Projekat stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem

U cilju pružanja podrške unapređenju visokog obrazovanja i budućeg zapošljavanja mladih, Skupština Crne Gore je donijela Zakon o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem ("Službeni list Crne Gore", br. 38/12).

Shodno odredbama Zakona licima sa stečenim visokim obrazovanjem, bez radnog iskustva u ovom nivou obrazovanja, koja se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, biće pružena mogućnost da se tokom 9 mjeseci stručno osposobe za samostalno obavljanje posla. Stručno osposobljavanje, predstavlja kontinuiranu, programsku i sistematsku aktivnost za sticanje znanja, vještina i kompetencija, za samostalno obavljanje poslova i radnih zadataka.

Institucije koje su učestvovale u implementaciji projekta Program stručnog osposobljavanja su: Vlada Crne Gore, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo prosvjete, Zavod za zapošljavanje, Uprava za kadrove.

Informacioni sistem za potrebe stručnog osposobljavanja korisnika obezbjeđuje organ državne uprave nadležan za informaciono društvo- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije. Evidenciju korisnika koji su završili program stručnog osposobljavanja, na osnovu podataka iz informacionog sistema, vodi organ uprave nadležan za upravljanje kadrovima - Uprava za kadrove i Zavod za zapošljavanje.

Korisnik se može stručno osposobljavati kod poslodavca koji obavlja djelatnost na teritoriji Crne Gore. Za obavljanje stručnog osposobljavanja organ uprave nadležan za upravljanje kadrovima, odnosno Zavod objavljuje javni poziv i upućuje korisnike na stručno osposobljavanje kod poslodavca u skladu sa propisanim kriterijumima. Ministarstvo prosvjete je propisalo način objavljivanja javnog poziva, postupak prijavljivanja korisnika, kriterijume za upućivanje korisnika kod poslodavca, rokove i druga pitanja od značaja za obavljanje stručnog osposobljavanja korisnika.

Shodno članu 14. Zakona o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je razvilo informacioni sistem koji je podržao upućivanje lica sa stečenim visokim obrazovanjem na stručno osposobljavanje.

Osnovno polazište pomenutog informacionog sistema jeste kreiranje jedinstvenog centralizovanog Registra svršenih visokoškolaca (Registra pripravnika), kao i Registra svih državnih institucija i privatnih subjekata koji su zainteresovani za primanje svršenih visokoškolaca u pripravnički staž

- Poslodavci su za Program 2014. godine oglasili potrebu za oko 7.000 mjesta, dok je ukupan broj prijavljenih korisnika za učešće u Programu 3.928.
- U prvom krugu 3 348 lica sa stečenim visokim obrazovanjem je dobilo stručno osposobljavanje koje će obavljavati u periodu od 15.janura do 15.oktobra 2015. godine. U drugom krugu 137 korisnika je dobilo mogućnost da se stručno osposobi. Tokom ovog perioda korisnicima programa biće isplaćivana mjesečna naknada iz Budžeta države u visini od 50% prosječne zarade za prethodnu godinu, ili će ukoliko se poslodavac odluči za tu opciju, isplaćena sredstva biti računata kao više plaćeni porez.
- Samom realizacijom ovog projekta stečena je mogućnost da se preko Portala eUprave može u potpunosti realizovati jedan od davdeset osnovnih servisa a to je servis "*Traženje zaposlenja*". Trenutni nivo ovog servisa je na trećem nivou, dok sa ovim projektom zadovoljava peti nivo.

Sistemi za upravljanje dokumentacijom – eDMS

Poznato je da su papirni dokumenti još uvek najvažniji izvor informacija u ministarstvima. Traženje i dobijanje podataka iz tako arhiviranih dokumenata je težak posao koji oduzima mnogo vremena. Pri obavljanju posla većina institucija izrađuje i prima veliki broj dokumenata koje zatim mijenja, uređuje, prati i arhivira u više varijanti.

Posebne teškoće stvara distribucija takvih dokumenata na koju se troši puno vremena i papira, a pri tome ne postoji nadzor nad lokacijom i važnošću dokumenta. Takođe je otežana dostupnost dokumentima na udaljenim lokacijama.

Efikasno upravljanje poslovnom dokumentacijom zahteva nov, integrisan način rada, koji obuhvata sve vrste poslovne dokumentacije, bez obzira na izvor ili oblik i istovremeno obezbeđuje individualnu obradu svakog dokumenta.

Uspješna realizacija projekta eDMS pretpostavlja izmjenu postojećeg pravnog okvira kojim se definišu dokumentacioni tokovi od Upustva o elektronskom kancelariskom poslovanju, Zakona o arhivskoj djelatnosti gdje se regulišu procedure korištenja digitalnih dokumenata u Vladi i Ministarstvima. Prednosti koje pružaju sistemi ovog tipa se ogledaju kroz visok stepen efikasnosti i produktivnosti, niže troškove poslovanja, upravljanje dokumentima što omogućava (pretraživanje, pristup, bezbjednost, upravljanje dokumentima).

Status projekta

Na hardverskoj platformi u MIDT-u za to predviđenoj, postavljene su dvije identične aplikativne okoline: *testna i produkciona*. Testna okolina koristi se za preliminarno ispitivanje novih funkcionalnosti, ispravki i unaprjeđenja u softveru prije njihovog zvaničnog puštanja u rad na produkcionu okolinu.

Produkcioni rad eDMS sistema pokrenut je u 16 ministarstava:

1. Ministarstvo pravde
2. Ministarstvo unutrašnjih poslova
3. Ministarstvo odbrane
4. Ministarstvo finansija
5. Ministarstvo prosvjete
6. Ministarstvo nauke
7. Ministarstvo kulture
8. Ministarstvo ekonomije
9. Ministarstvo saobraćaja i pomorstva
10. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

11. Ministarstvo održivog razvoja i turizma
12. Ministarstvo zdravlja
13. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
14. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije
15. Ministarstvo rada i socijalnog staranja
16. Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

U toku implementacije rješenja održano je niz obuka za sve službenike gore pomenutih ministarstava, kao i za rukovodioce institucija. Takođe, održano je niz prezentacija sistema i niz sastanaka kako bi se svi korisnici bolje upoznali sa funkcionalnostima sistema i mogućnostima koje isti pruža.

Za Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija dodata je nova funkcionalnost . Sve e-mail poruke poslate na adresu arhiva@mvpei.gov.me mogu biti automatski delegirane u ulazni modul sistema kao potencijalni predmeti za arhiviranje.

Testiran je rad aplikacije na i-Padu, samo u okviru funkcionalsti koje koriste rukovodioci: presigniranje i potvrđivanje i takođe je moguće otvoriti elektronski prilog. U toku je razvoj Origamija za iPad ta verzija će biti optimizovana za uređaje sa malim ekranima (ispod 15 inča).

U toku implementacije rješenja održano je niz obuka za sve službenike gore pomenutih ministarstava, kao i za rukovodioce institucija. Takođe, održano je niz prezentacija sistema i niz sastanaka kako bi se svi korisnici bolje upoznali sa funkcionalnostima sistema i mogućnostima koje isti pruža.

Integracija rješenja eDMS i elektronske sjednice Vlade

Proces pripreme sjednica Vlade, u smislu elektronske evidencije, započinje u ministarstvima gdje referenti pripremaju materijale za sjednice. Nakon završetka pripreme materijali se, kao i sva ostala dokumenta u ministarstvu zavode u eDMS a kroz portal eSjednice dostavljaju u GSV.

Da bismo izbjegli dupliranje posla i ponavljanje aktivnosti razvili smo softversku komponentu koja će integrisati ova dva sistema i obezbijediti dostavu materijala za sjednice na portal eSV direktno iz aplikacije Origami.

Nakon što se u samom ministarstvu završi proces izrade dokumentacije za sjednicu, referent završi obradu, dokumentacija se šalje odgovornima iz ministarstva (sekretar ili ministar) na potvrđivanje i digitalno potpisivanje. Ovako obrađen, potvrđen i potpisan dokument, pisarnica ministarstva kroz izlazni modul, koristeći funkcionalnosti eDMS-a – slanje u drugu organizaciju kroz eDMS šalje u GSV-u. U GSV-u materijali stižu u okviru Ulaznog modula, radnici pisarnice ga preuzimaju, zavode i dodeljuju broj. Ovaj dokument već sadrži potpisan elektronski prilog tako da nema potrebe za ponovnim skeniranjem. Zatim se kroz integraciju sa eSV, prebacuju na portal, gdje se nastavlja obrada kao i do sada.

U toku je realizacija praćenja zaključaka sa sjednica Vlade.

Zaključci su, praktično, zaduženja (obaveze) koja proističu iz tačaka dnevnog reda sjednice Vlade. Već u samom materijalu, koji se dostavlja kao predlog za tačke dnevnog reda sjednice Vlade, sadržan je i predlog zaključaka. Svaka tačka i podtačka dnevnog reda ima svoj zaključak, ili više zaključaka. Kako je članom 34 Poslovnika Vlade Crne Gore definisano, svaki zaključak mora obavezno sadržati precizno određenu obavezu, nosioca i rok za izvršenje obaveze. Nosilac zaduženja može biti ministarstvo, organ uprave ili javno preduzeće. Zaključci mogu biti jednostavni, (na primjer, Vlada usvojila izveštaj) i za njih nije potrebno praćenje realizacije, dok su ostali kompleksniji i potrebno je obezbijediti mehanizam za praćenje realizacije. Za određenu vrstu zaključaka se zadaje „kontinualni“ rok – podrazumijeva višekratne aktivnosti u određenom periodu (npr. svakog prvog u mjesecu do kraja tekuće godine i sl.). Nažalost, u praksi se često srećemo sa situacijom da rok za izvršenje nije precizno definisan zaključkom sa sjednice.

Izvršeno je testiranje integracije sistema eDMS i eSV na testnoj okolini. Održana je prezentacija integracije rješenja eDMS sa eSV u prostorijama Generalnog sekretarijata Vlade 28.11.2014.godine.

Realizovana je obuka za sve korisnike u Generalnom Sekretarijatu Vlade.

Elektronske sjednice Vlade

Redovne aktivnosti na implementaciji sistema elektronskih sjednica Vlade u saradnji sa Direktoratom za informatičku infrastrukturu.

Takođe, u izvještajnom periodu je vršeno testiranje i prelazak na Share point 10, kao i postavljanje sistema na privatni oblak ministarstva.

Socijalni karton – Informacioni sistem socijalnog staranja

Projekat se sprovodi u saradnji sa UNDP. Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je imenovalo člana operativnog tima i to iz Direktorata za elektroisku upravu.

Cilj ovog projekta integralni informacioni sistem koji bi podržao poslovne procese u sistemu socijalnog staranja i omogućio stvaranje jedinstvenog "socijalnog kartona" građana uključenih u programe socijalnog staranja.

Ipak, cilj nije samo tehnički omogućiti elektronsku razmjenu podataka među institucijama, nego unaprijediti reforme ukupnog sistema socijalnog staranja, omogućavanje efikasnijeg i djelotvornijeg administriranja plaćanja i pružanja usluga socijalne zaštite i, vremenom, podrška cjelokupnom radnom procesu i kreiranju politika u ovoj oblasti. U užem smislu, „socijalni karton“ je dio

Glavne prednosti ovog sistema su:

1. poboljšano usmjeravanje sredstava i smanjenje troškova za socijalna davanja (pravičnost i efikasnost),
2. smanjenje troškova administriranja sistema,
3. poboljšana sigurnost i dostupnost podataka iz sistema socijalnog staranja,
4. osiguranje podataka relevantnih za menadžment sistema socijalnog staranja i kreiranje politike socijalnog staranja,

5. poboljšanje ukupnih usluga građanima, posebno ugroženim i ranjivim kategorijama stanovništva.

Domen .ME

Shodno Zakonu o elektronskim komunikacijama ("Službeni list CG", broj 40/13), Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije uredilo je način i postupak registracije i upotrebe domena ispod Nacionalnog internet domena Crne Gore .ME.

U vezi sa gore navedenim donijet je Pravilnik ministarstva o načinu registracije i upotrebe domena ispod Nacionalnog internet domena Crne Gore .ME ("Službeni list CG", broj 43/2014) kao i Odluka Vlade Crne Gore o korišćenju nacionalnog internet domena Crne Gore ".me" ("Službeni list CG", broj 50/2014)

Prekogrančni IPA projekat sa Albanijom

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije u saradnji sa resornim ministarstvom Republike Albanije sprovodi projekat "Promocija širokopojasnog interneta u oblasti Prokletija". Projekat je ukupne vrijednosti oko 600 000 €, a ya aktivnosti koje će se sprovoditi u Crnoj Gori je planirano oko 260 000 €.

Projekat ima dva osnovna cilja, a to su povećanje penetracije širokopojasnog interneta u oblasti Prokletija i digitalizacija muzeja u Ulcinju.

U okviru prvog cilja je planirano postavljanje opreme za satelitski internet na objektima kao što su planiranski domovi, etno sela, škole, i sl. Projektom će se pokriti internetom oko 20 lokacija na sjeveru Crne Gore.

Aktivnosti planirane u okviru drugog cilja se tiču nabavke audio vodiča za muzej u Ulcinju, pokrivanje internet signalom prostora unutar muzeja, ali i izrada baze podataka i katalogizacija artefakata muzeja. Ovim će se blaga unutar muzeja učiniti dostupnim svim zainteresovanim stranama i van granica Crne Gore.

Planirano je da projekat traje do septembra 2015. godine.

OCJENA STANJA SA PREDLOGOM MJERA ZA UNAPREĐENJE

Direktorat za razvoj eUprave je pokazao dobre rezultate u izvještajnom periodu. Doprinio je povećanju objedinjavanja i međusobnog dijeljenja informacionih resursa u državnoj upravi. Samim tim službenici resornog direktorata su imali jedan od kompleksnijih zadataka stavljenih pred njih. Direktorat za razvoj eUprave je u prethodnoj godini pružao obuke, visokog kvaliteta, korisnicima sistema kojima MIDT upravlja, a takođe svojim angažovanjem povećali broj servisa na Portalu eUprave. Pored ovoga, direktorat za razvoj eUprave je pokazao spremnost, ažurnost i kvalitetno pružanje informacija pri obavljanju svojih ciljeva, što je pokazano i kroz program stručnog osposobljavanja koji je zahtijevao stalnu komunikaciju kako sa korisnicima programa, tako i sa prijavljenim poslodavcima. Ovo se pokazalo kao jedan od zahtjevnijih zadataka u izvještajnom periodu.

Ipak, Direktorat za elektronsku upravu očekuju veliki izazovi naredne godine. Prije svega, potrebno je pratiti rad sistema za upravljanje dokumentima i redovno izvještavati o statusu projekta. Pored ovoga, očekuje se povećanje broja usluga na portalu, a samim tim i broj korisnika za obuku će se povećati. Takođe, pred direktoratom je veliki projekat uvođenja jedinstvenog sistema za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa, koji predstavlja jedan od najkompleksnijih i najobimnijih projekata u oblasti ICT-a, posebno u dijelu implementacije. S tim u vezi, neophodna je stalna obuka službenika direktorata i stalna komunikacija sa ostalim direktoratima, ali i institucijama državne uprave i jačanje svijeti o doprinosu informaciono-komunikacionih tehnologija efikasnosti administracije.

DIREKTORAT ZA PROMOCIJU INFORMACIONOG DRUŠTVA

U 2014. godini ciljevi Direktorata za promociju informacionog društva bili su, kao i prethodnih godina, usmjereni u pravcu ostvarenja osnovne misije Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, a to je izgradnja razvijenog, otvorenog i bezbjednog informacionog društva. Direktorat za promociju informacionog društva svoju

ulogu ostvaruje kroz podsticanje korišćenja informaciono – komunikacionih tehnologija, i to prije svega kroz podizanje nivoa digitalne pismenosti. Razvoj digitalne pismenosti predstavljao je prioritet ove organizacione jedinice u minuloj godini, a pojedinačne ciljevi ostvareni su kroz Projekat „ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU“.

Ciljnu grupu rada Direktorata za promociju informacionog društva predstavljaju svi crnogorski građani, uz poseban pristup naročito osjetljivim društvenim grupama, kao što su najmlađi korisnici digitalne sredine, čija je bezbjednost u korišćenju informaciono-komunikacionih tehnologija poseban segment rada ovog Direktorata. I u 2014. godini Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije pružilo je podršku višegodišnjem projektu “Surfuj pametno”, koji u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, realizuje kompanija Telenor. U saradnji sa Crnogorskim Ombudsmanom i CIRT-om, učinjeni su i prvi koraci ka formiranju Centra za siguran Internet, čije je osnivanje planirano za narednu godinu.

Naročita pažnja u 2014. godini posvećena je javnim radnicima, odnosno zaposlenima u javnom sektoru – ministarstvima, školama i sudovima, kroz pomenuti projekat digitalnog opismenjavanja. Međutim, donošenjem smjernica za e-pristupačnost, u saradnji sa relevantnim organizacijama iz NVO sektora, Ministarstvo je ojačalo svoju saradnju sa ugroženim i marginalizovanim društvenim grupama, posebno sa osobama sa invaliditetom. E-pristupačnost predstavlja jedan od glavnih ciljeva rada Direktorata za promociju informacionog društva i za narednu godinu.

Festival informatičkih dostignuća – INFOFEST, održan je dvadesetprvi put za redom u 2014. godini.

Naučni skupovi, panel diskusije i aktivna medijska kampanja orijentisani na teme relevantne za razvoj informacionog društva bili su i u 2014. godinu u fokusu rada Direktorata za promociju informacionog društva. Svi projekti su realizovani saglasno savremenim menadžerskim principima, sa precizno definisanim rokovima realizacije, u saradnji sa renomiranim ICT kompanijama ali i drugim državnim organima, prije svih Ministarstvom prosvjete.

Projekat „ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU“

Period realizacije: decembar 2013.godine – jul 2014. godine

Projekat “**ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU**” realizovan je u partnerstvu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstva prosvjete, Regionalne ECDL kancelarije, ECDL Fondacije i Delegacije Evropske unije.

Krajnji cilj ovog Projekta je podizanje nivoa digitalne pismenosti zaposlenih u državnoj upravi, prosvjeti i sudstvu u Crnoj Gori, odnosno podsticanje razvoja informacionog društva. S obzirom na to da vrijednost ovog Projekta, koji se finansira sredstvima Evropske unije, u okviru IPA 2011 programa, iznosi oko 800 000 eura, od posebnog značaja je i to što predstavlja veliko ulaganje u domaći informatički potencijal.

ECDL (European Computer Driving License) predstavlja jedinstveni standard posjedovanja informatičkih vještina, priznat, kako na nivou Evropske unije tako i u cijelom svijetu, i ovaj sertifikat se može dobiti u 147 zemalja svijeta. ECDL se zasniva na četiri (ECDL Start), odnosno sedam (ECDL Core) osnovnih modularnih cjelina. Akreditovani ECDL test centri u Crnoj Gori sprovode obuku i testiranje kandidata koji, po završetku ovog procesa, dobijaju međunarodno priznat sertifikat.

“ECDL – ZA DIGITALNU CRNU GORU” predstavlja do sada najveći projekat obuke za rad na računaru, namijenjen zaposlenima u ministarstvima, Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore, crnogorskim školama i sudovima u svim gradovima u Crnoj Gori. Predviđeno je da se projektom obuču 3.500 zaposlenih, i to:

- 700 zaposlenih u ministarstvima i Generalnom sekretarijatu Vlade
- 800 zaposlenih u sudovima
- 2000 zaposlenih u školama

za rad na osnovnim računarskim modulima:

- Korišćenje računara i upravljanje datotekama

- Obrada teksta
- Tabelaarne kalkulacije
- Informacije i komunikacije

Projekat je zvanično počeo potpisivanjem ugovora između ECDL Fondacije iz Dablina i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, 7.decembra 2012. Godine, nakon čega su uslijedile pripremne aktivnosti za najvažniji dio Projekta – samu ECDL obuku i testiranja. Akcioni plan u kojem su detaljno obrađene aktivnosti na polju implementacije Projekta bio je spreman u aprilu 2013, nakon čega su, potpisivanjem ugovora sa JISA (Jedinstveni informatički savez Srbije) kao nosiocem licence, Ispitni centar Crne Gore i Uprava za kadrove postali akreditovani ECDL test centri.

Početak projekta „ECDL – za digitalnu Crnu Goru“ zvanično je najavljen na konferenciji za medije održanoj **19.aprila2013.** u Press centru Vlade Crne Gore. Na konferenciji su govorili pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Radule Novović, pomoćnik ministra prosvjete, Mubera Kurpejović i direktor Regionalne ECDL kancelarije, Đorđe Dukić.

U 2014.godini, aktivnosti Direktorata za promociju informacionog društva bile su usmjerene na posjete crnogorskim gradovima i ustanovama, pod geslom “ECDL dan”, u okviru kojih su vršena svečana uručenja ECDL sertifikata prosvjetarima i zaposlenima u sudstvu. Ove svečanosti su bile prilika da se predstavi sami Projekat, ali i da se promovišu digitalna pismenost i digitalne vještine, kao i vrijednosti informacionog društva generalno.

U toku godine, svečana uručenja ECDL sertifikata i indeksa organizovana su u sljedećim ustanovama:

- Muzička škola, Tivat, 29. januar
- Osnovni sud, Podgorica, 18. februar
- Opština Žabljak, 26. februar
- Gimnazija “Petar I Petrović Njegoš”, Danilovgrad, 4. mart

- Svečana sala Ministarstva prosvjete, Podgorica, 11. mart
- Centar za kulturu, Rožaje, 18. mart
- OŠ “Risto Manojlović”, Kolašin, 25. mart
- Osnovni sud, Nikšić, 11. april
- OŠ “Dašo Pavičić”, Herceg Novi, 9. maj
- Svečana sala Ministarstva prosvjete, Podgorica, 13. maj
- Svečano uručenje zaposlenima u Ministarstvu odbrane, 20. maj
- OŠ “Lovćenski partizanski odred”, Cetinje, 27. maj
- Gimnazija “Panto Mališić”, Berane, 30. maj
- Muzička škola “Vida Matjan”, Kotor, 5. jun
- Svečana sala Ministarstva prosvjete, Podgorica, 13. jun
- Završna konferencija Projekta, 24. jun, Podgorica

Projekat je zvanično završen u julu 2014.godine, nakon jednomjesečnog produženja.

DAN SIGURNOG INTERNETA

Datum realizacije: 11.februar 2014. godine

Dan sigurnog interneta obilježava se svake godine u februaru u zemljama širom Evrope i svijeta. Tema Dana sigurnog interneta 2014.godine glasila je “Kreirajmo siguran Internet zajedno”.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije obilježilo je ovaj važan datum konferencijom održanom u svečanoj Sali Rektorata Univerziteta Crne Gore, na kojoj je bilo riječi o nizu tema u vezi sa bezbjednosnim aspektima korišćenja modernih tehnologija, naročito kada su u pitanju institucije sistema u Crnoj Gori.

Konferenciju je otvorio ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, prof. dr Vujica Lazović.

Na konferenciji su govorili: Adis Balota, pomoćnik ministra za informaciono društvo i telekomunikacije, Veseljko Mandić, ispred Direkcije za informaciono komunikacione sisteme Ministarstva odbrane, Dejan Tomović (ANB), Marina Matijević (Ministarstvo prosvjete), Ramo Šendelj (Univerzitet Donja Gorica), Dejan Abazović (Centralna banka) i Nevenka Stanković (Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda).

Nedjelja informatičke pismenosti (e-skills week)

Period realizacije: 24.-30. mart

Tokom evropske "**Nedjelje e-vještina 2014**" (**e-Skills week**), koja je obilježena od 24. do 30. marta, širom evropskog kontinenta održane su razne manifestacije: takmičenja, obuke, radionice.

U Crnoj Gori, ova nedjelja je obilježena okruglim stolom na temu "Upravljanje u informacionom društvu" i dodjelom ECDL sertifikata prosvjetnim radnicima u Kolašinu.

U uvodnom dijelu okruglog stola govorio je potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije Vujica Lazović.

"Nedjelja e-vještina 2014" održava se pod patronatom Evropske unije i suština projekta je mobilizacija svih aktera u društvu u cilju informisanja mladih ljudi kako da steknu digitalne vještine i pronadu posao u digitalnoj ekonomiji.

Panel diskusija „Značaj ICT u procesu evropskih integracija Crne Gore“

Datum realizacije: 16.04.2014.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, delegacija Evropske unije u Crnoj Gori i EU info centar održali su panel diskusiju pod nazivom „Značaj ICT u procesu evropskih integracija Crne Gore“.

U uvodnom dijelu govorili su potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, prof.dr Vujica Lazović i šef operativnog sektora delegacije EU Andre Lis.

Međunarodni dan djevojčica u ICT-u

Datum realizacije: 24.04.2014.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije obilježilo je **Međunarodni dan djevojčica u ICT-u** koji posljednjeg četvrtka u mjesecu aprilu tradicionalno obilježavaju zemlje članice Međunarodne unije za telekomunikacije.

U okviru obilježavanja ovog dana predstavnici Ministarstva i Univerziteta Crne Gore posjetili su gimnazije u Nikšiću i Cetinju i održali edukativni čas o prednostima obrazovanja u oblasti ICT-a. Školski čas održali su mr **Sandra Veličković**, sekretar Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, doc dr **Biljana Rondović**, profesor na Ekonomskom fakultetu u Podgorici i **Mirjana Begović**, načelnik direkcije u Ministarstvu.

Radionica "Uloga i značaj interneta za promociju rada organa državne uprave"

Datum realizacije: 26.06.2014.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije u saradnji sa agencijom „Prava priča“ organizovalo je workshop na temu „**Uloga i značaj interneta za promociju rada organa državne uprave**“.

U uvodnom dijelu govorili su: potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije Crne Gore, prof. dr **Vujica Lazović**, šef Biroa za odnose sa javnošću Vlade Crne Gore, **Srdan Kusovac** i kreativni direktor agencije Prava priča, **Aleksandar Miličić**.

Na radionici je o značaju i ulozi interneta u savremenoj poslovnoj komunikaciji i specifičnosti Interneta kao medija govorila dr **Dijana Kovačević** sa Ekonomskog fakulteta.

O komunikaciji na web sajtovima, Internet jeziku i kreaciji web sadržaja, kao i o online PR-u i upravljanju reputacijom, govorila je **Jovanka Radović** iz Telekoma.

Cilj radionice bio je da se ukaže na moduse korišćenja interneta u cilju promocije naše Države uopšte, kao i za promociju rada organa državne uprave.

PROJEKAT „SURFUJ PAMETNO“

Period realizacije: od marta 2012.

Višegodišnji projekat kompanije Telenor koji se sprovodi u saradnji sa Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije i Ministarstvom prosvjete, započet je u februaru 2012. Zasniva se na radionicama vršnjačke edukacije, na kojima djeca – ambasadori sigurnog Interneta, edukuju svoje vršnjake u crnogorskim školama o bezbjednim načinima korišćenja savremenih tehnologija i Interneta.

Statistički gledano, projekat je ostvario izuzetan napredak. Od početka 2012. godine, projekat je sproveden u 70 osnovnih škola u 20 crnogorskih gradova. Održano je oko 400 radionica vršnjačke edukacije, sa preko 100 ambasadora sigurnog Interneta. Kroz ove radionice prošlo je 9200 osnovaca.

Održana su 3 nacionalna i-Genius takmičenja, kao i 3 nacionalna foruma na temu bezbjednosti na Internetu. Emitovano je 48 TV emisija “Surfuj pametno”.

Broj partnera na projektu je takođe rastao. Projekat se trenutno sprovodi u saradnji između Telenora, Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstva prosvjete, Crnogorskog Ombudsmana, Udruženja “Roditelji” i Kompanije “Fleka”.

XXI FESTIVAL INFORMATIČKIH DOSTIGNUĆA – INFOFEST 2014

Period realizacije: 29. septembar – 5. oktobar 2013. godine

XXI Festival informatičkih dostignuća – INFOFEST 2014, održan je u Miločeru u periodu od 28. septembra do 04. oktobra 2014. godine. Ovaj tematski skup važi za najznačajniji regionalni događaj u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija koji okuplja više od 1000 registrovanih učesnika i sve najznačajnije ICT kompanije.

Organizatori Festivala su Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije i kompanija Biznis Link.

Programski dio INFOFEST-a karakterišu specijalni programi, a kao jedan od njih na ovodišnjem Festivalu možemo navesti parafiranje Sporazuma o sniženju cijena usluga rominga u javnim mobilnim komunikacionim mrežama između ministarstava nadležnih za oblast elektronskih komunikacija: Crne Gore, Republike Srbije, Bosne i Hercegovine i Republike Makedonije.

Kao i prethodnih godina, u okviru INFOFEST-a, kroz nekoliko zasebnih programskih sesija, predstavilo se i Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije.

Ministarstvo je imalo je snažan i zanimljiv festivalski nastup koji je sadržao:

- Savjetovanje na temu "**Savremeni bezbjednosni izazovi u ICT svijetu**", realizovano u saradnji sa Centralnom bankom Crne Gore. U uvodnom dijelu učesnicima su se obratili **prof.dr Vujica Lazović**, potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, **Dejan Abazović**, direktor Sektora za IT Centralne banke Crne Gore i **Nebojša Avramović**, predstavnik IBM-a, pokrovitelja Savjetovanja. Na savjetovanju su pozivna izlaganja održali renomirani međunarodni autoriteti iz ove oblasti. Pored njih, učestvovali su i predstavnici državne i javne uprave zemalja regiona, reprezentanti centralnih i komercijalnih banaka, kao i vodeći ponuđači namjenskih rješenja iz domena ICT sigurnosti i zaštite.

- Prezentacija "**Uspostavljanje tačke razmjene Internet saobraćaja-mogućnosti i izazovi**", realizovana u saradnji Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i Međunarodne unije za telekomunikacije - ITU.U uvodnom dijelu učesnicima su se obratili **Ratka Strugar**, direktor direktorata u ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, **Branko Kovijanić**, član Savjeta Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost I **Vladimir Stanković**, Koordinator za Evropu Biroa za razvoj telekomunikacija Međunarodne unije za telekomunikacije.
- Panel na temu „**Uloga građana u izgradnji digitalnog društva**“, održan u saradnji sa UNDP-em. Na panelu je posebna pažnja posvećena realizaciji projekta “Budi odgovoran”, kojeg je predstavio Vuk Vujnović, ispred Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore. Svoja izlaganja na panelu imali su i **Sanja Bojanić**, šefica sektora za demokratsko upravljanje UNDP i **Radule Novović**, generalni direktor za promociju informacionog društva.
- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije podržalo je predstavljanje pobjedničke aplikacije „**GEOSTEP**“, koja je pobijedila na međunarodnom takmičenju HACK4MED u Torinu. Aplikaciju su na INFOFEST-u predstavili studenti Ivan Knežević, Ivan Mandić i Petar Radunović.

Konferencija “e-Pristupačnost za sve”

Datum realizacije: 16. oktobar 2014.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je u saradnji sa Udruženjem mladih sa hendikepom Crne Gore i Savezom slijepih Crne Gore, organizovalo konferenciju „E - pristupačnost za sve“, na temu web pristupačnosti sa posebnim osvrtom na crnogorske prilike.

U uvodnom dijelu Konferencije govorili su: generalni direktor u Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, Radule Novović, Izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, Marina Vujačić, profesor na Elektrotehničkom

fakultetu, Božo Krstajić, Izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore, Goran Macanović predstavnik kompanije Programmer, Danijel Vuković.

U okviru Konferencije bilo je riječi o tome šta predstavlja sama definicija e-pristupačnosti, u kolikoj mjeri je važna i zašto je potrebno osigurati istu, kao i na koji način sve to učiniti. Učesnici konferencije, a posebno organizatori i govornici s invaliditetom su nastojali da pojasne na koje sve barijere nailaze osobe s invaliditetom kao korisnici weba.

Jedan od povoda za ovu konferenciju je i donošenje smjernica o e-pristupačnosti, dostupnih na zvaničnom sajtu Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije.

Konferencija “Informaciono društvo i rodna ravnopravnost”

Datum realizacije: 5. novembar 2014.

U saradnji Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije i Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održana je Konferencija pod nazivom “Informaciono društvo i rodna ravnopravnost”.

Konferencija je organizovana sa ciljem da se ukaže na značaj rodne ravnopravnosti za razvoj informacionog društva, odnosno o važnosti ravnomjernog učešća žena i muškaraca u implementaciji i korišćenju informaciono-komunikacionih tehnologija (ICT).

Moderatorka na Konferenciji bila je predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak. Na Konferenciji su govorili – Radule Novović, generalni direktor Direktorata u Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, Milica Vukotić, dekanica na Fakultetu za informacione sisteme i tehnologije, Vanja Grgurović, načelnica Odsjeka za informacione tehnologije Uprave za inspekcijske poslove i Aleksandra Popović iz kompanije E3 Consulting.

Biznis seminar “Poslovna primjena društvenih mreža”

Datum realizacije: 3.decembar 2014.

Agencija Advantage, pod pokroviteljstvom Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije, organizovala je biznis seminar “Poslovna primjena društvenih mreža”. To je ujedno i prvi u nizu iMPROve biznis seminara, namijenjenih prevashodno razvoju i napretku PR strategija u privatnom i javnom sektoru.

Seminar je otvorio potpredsjednik Vlade i ministar za informaciono društvo i telekomunikacije, prof. dr Vujica Lazović.

Svoje višegodišnje iskustvo i znanje na seminaru učesnicima je prenio afirmisani stručnjak iz ove oblasti, Dragan Varagić, bloger i online strateg, univerzitetski profesor kojise bavi savjetodavnim uslugama iz oblasti poslovne primjene Interneta.

Elektronska linija za prijavu nelegalnog sadržaja

Datum realizacije: 17. decembar 2014.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, u saradnji sa institucijom Crnogorskog ombudsmana, otvorilo je elektronsku liniju za prijavu nelegalnog sadržaja kojim seugrožavaju dječja prava na Internetu.

Formular koji se nalazi na strani crnogorskog CIRT-a, tima za suzbijanje računarskih incidenata (www.cirt.me), omogućava svim crnogorskim građanima, prije svih djeci i roditeljima, da prijave Internet stranu koja sadrži materijal koji predstavlja psihičku ili fizičku zloupotrebu djeteta, njegovog zdravlja i integriteta, zlostavljanje, nedopustivo ponašanje ili drugi vid ugrožavanja dječjih prava.

Formular takođe sadrži opciju „Hrabro sanduče“ koja omogućava direktno obraćanje Crnogorskom ombudsmanu. Dakle, pored mogućnosti prijave nelegalnog Internet sadržaja,

roditelji i djeca su pozvani da sve vrste zlostavljanja ili zloupotrebe djeteta na Internetu prijave Zaštitniku ljudskih prava i sloboda.

ODJELJENJE ZA MEĐUNARODNU SARADNJU I EVROPSKE INTEGRACIJE

Brojne aktivnosti u okviru Odjeljenja za međunarodnu saradnju i evropske integracije oblježile su 2014, godinu u kojoj se u drugoj polovini godine radilo sa smanjenim administrativnim kapacitetom.

Nastavljene su aktivnosti u pregovaračkom procesu za poglavlje 10, Informatičko društvo i mediji.

Nastavljene su aktivnosti u okviru Jedinice za implementaciju projekata (PIU) uz potrebu kontinuiranih obuka.

Saglasno aktivnostima definisanim Programom pristupanja Crne Gore EU (PPCG) kvartalno je praćena realizacija obaveza za Poglavlje 10. Intenzivirane su aktivnosti na revizija PPCG, koji treba da usvoji Vlada.

Redovno učešće na sastancima Komisije za evropske integracije i drugim sastancima saglasno aktivnostima za Poglavlje 10.

Organizovanje Taix misija, kroz jačanje administrativnih kapaciteta u dijelu pripreme podzakonskih akata za implementaciju Zakona o elektronskim komunikacijama, kao i pripreme izmjena i dopuna zakonskog rješenja za informacionu bezbjednost.

Poglavlje 10, Informatičko društvo i mediji, u pregovaračkom procesu

Nakon predaje Pregovaračke pozicije na Međuvladinoj konferenciji u Briselu, 31. marta je otvoreno poglavlje 'Informatičko društvo i mediji'.

Evropska komisija (EK) je Crnoj Gori dostavila Zajedničku poziciju za Poglavlje 10. Ocijenjeno je da je Crna Gora prihvatila pravnu regulativu Evropske unije (EU) za Poglavlje 10 i da je spremna da je implementira do dana pristupanja. Takođe je ocijenjeno da je Crna Gora dostigla dobar nivo usaglašavanja s pravnom tekovinom EU za oblast elektronskih komunikacija, usluga informatičkog društva i audiovizelne politike.

EK je zaključila da, povodom zatvaranja Poglavlja 10, Crna Gora treba da u potpunosti usaglasi zakonodavstvo s pravnom tekovinom EU, kroz jačanje nezavisnosti regulatornog tijela za elektronske komunikacije, kao i za oblast audiovizuelnih medijskih usluga. Takođe, potrebno je, do dana pristupanja, ojačati administrativni kapacitet u dijelu sprovođenja pravne regulative EU, za oblast elektronskih komunikacija, usluga informatičkog društva i audiovizuelnih medijskih usluga, uključujući i nezavisnost regulatora.

Pododbori i Odbor za stabilizaciju i pridruživanje

Priprema priloga o realizovanim aktivnostima i učešće na Podoboru u Podgorici, 09-10. aprila, kao i učešće na Odboru u Briselu, 4. decembra. 2014.

Priprema izvještaja o realizovanim aktivnostima, saglasno Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, kao i kroz Godišnji prilog izvještaju.

Kroz Izvještaj o napretku, EK je istakla dosadašnji napredak Crne Gore u oblasti informatičkog društva i medija, uz napomenu da i dalje treba raditi na ispunjavanju obaveza saglasno završnim mjerilima za Poglavlje 10.

IPA II

Aktivnosti PIU na izradi dokumenata saglasno definisanoj perspektivi za period 2014-2020, uz angažovanje kolega iz drugih organizacionih jedinica, shodno ulozi MIDT u različitim sektorima definisanim u okviru IPA II.

Ostale aktivnosti i učešće u inicijativama i radnim grupama

Na poziv Ministarstva za informaciono društvo i telekomunikacije organizovano je, u Podgorici, pet Taiex misije, tri u cilju pripreme podzakonskih akata na osnovu Zakona o elektronskim komunikacijama, radi usklađivanja sa pravnom tekovinom Evropske Unije: od 30. VI do 04. VII 2014; od 15. do 19. IX 2014. i od 13. do 17. X 2014 i dvije s ciljem unapređenja pravnog okvira sajber bezbjednosti u Crnoj Gori i usklađivanja s pravnom regulativom Evropske Unij: od 15. do 19. IX 2014. i od 17. do 21. XI 2014.

Predstavnici Odjeljenja su učestvovali na skupovima u cilju izvještavanja o realizovanim i planiranim aktivnostima iz resora MIDT, kao i povodom praćenja aktivnosti i jačanja saradnje u regionu.

Povodom aktivnosti na realizaciji Strategije 2020 za jugoistočnu Evropu (SEE) koju je usvojila Vlada Crne Gore, izdvajamo učešće na sastanku eSEE inicijative 9-10. decembra u Briselu.

ODJELJENJE ZA ELEKTRONSKE REGISTRE

REALIZACIJA AKTIVNOSTI U POGLEDU POLITIKE RAZVOJA

Centralni birački spisak

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije je kontinuirano pružalo podršku funkcionisanju novog informacionog sistema za vođenje biračkih spiskova i centralnog biračkog spiska, kojim su sve opštine vršile poslove vođenja biračkih spiskova kroz unaprijeđeni informacioni sistem i bolju komunikaciju odnosno upoređivanje podataka između opština, kao i uz mogućnost upoređivanja podataka sa podacima MUP i podacima iz Centralnog registra stanovništva.

Informacioni sistem za vođenje evidencije državljana Crne Gore koji imaju biračko pravo, u daljem tekstu IS CBS, kao otvoren i proširiv informacioni sistem, koji omogućava automatizaciju svih poslovnih procesa obuhvatio je više segmenata:

- vođenje biračkog spiska lokalne samouprave,
- objedinjavanje lokalnih biračkih spiskova u centralni birački spisak,
- vođenje centralnog biračkog spiska;
- vršenje analiza biračkih spiskova i obezbjeđivanje veze sa drugim sistemima u cilju povećanja kvaliteta i ažurnosti podataka;
- održavanje posebno izdvojene baze podataka radi pretraživanja podataka za građane i političke partije u skladu sa zakonskom regulativom koja reguliše ovu oblast;
- aplikativno rješenje za pristup preko WEB-a parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđene izborne liste;
- aplikativno rješenje za pretraživanje podataka koji se dostavljaju na CD-u parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđene izborne liste;
- web pristup za provjeru upisa u birački spisak po matičnom broju;
- sms servis za provjeru upisa u birački spisak po matičnom broju.

Posebna pažnja je posvećena vezama sa drugim informacionim sistemima u kojima se vode podaci neophodni za ažurno vođenje biračkih spiskova, putem WEB servisa, kao i sistemima koji preuzimaju podatke iz ovog informacionog sistema (političkim partijama koje preuzimaju podatke u skladu sa Zakonom).

Uz korišćenje jedinstvenog programa za vođenje biračkog spiska i centralnog biračkog spiska, tokom 2014. godine, izvršeno je 99734 upita nad podacima iz Centralnog registra stanovništva, u cilju tačnosti i ažurnosti podataka u biračkim spiskovima opština.

Posebna pažnja je posvećena transparentnosti podataka iz biračkog spiska. Preko 100000 lica je tokom 2014. godine posjetilo sajt www.biraci.me, gdje su mogli ostvariti uvid u podatke o sebi u biračkom spisku, omogućen je servis dobijanja sms porukom informacije o

svom statusu u biračkom spisku. Parlamentarne stranke i podnosioci potvrđenih lista redovno koriste mogućnost dobijanja podataka iz centralnog biračkog spiska na CD-u sa programom za pretragu CBS-a, nezavisno od toga da li su izbori raspisani ili ne i tu mogućnost su koristile tokom 2014. godine.

Takođe, u skladu sa Zakonom o biračkim spiskovima, svim parlamentarnim strankama i podnosiocima potvrđenih lista omogućen je pristup na posebno zaštićenu u izdvojenu bazu CBS-a, što obezbjeđuje da u realnom vremenu politički subjekti prate promjene u biračkim spiskovima opština.

Podrška funkcionisanju je vršena kako na centralnom nivou - monitoring hardvera, mreže i aplikativnog rješenja, kao i analiza podataka koji se objedinjavaju, tako i instaliranog sistema i programskog rješenje u jedinicama lokalne samouprave. Podaci su trenutno objedinjavani u centralnu bazu, koja je smještena u server sali Ministarstva i stanje je trenutno ažurno. U skladu sa navedenim analizama i svojom nadležnošću, Ministarstvo je pripremalo i određene, zakonom definisane, izvještaje. Prelaskom na novi informacioni sistem, sve značajne izvještaje opštine trenutno mogu generisati na svom računaru.

Osim podrške za vođenje biračkih spiskova Ministarstvo je jedinicama lokalne samouprave u kojima su se održavali izbori u 2014. godini (Ulcinj, Podgorica, Glubovci, Tuzi, Danilovgrad, Bar, Bijelo Polje, Pljevlja, Kolašin, Berane, Rožaje, Plav, Gusinje, Šavnik, Herceg Novi....) pružalo tehničku podršku, u smislu pripreme i štampanja izvoda i štampanja obavještenja biračima za glasanje (za jedinicu lokalne samouprave Ulcinj štampanje obavještenja biračima dvojezično).

Analiza registara državne uprave i jedinica lokalne samouprave

Zakon o elektronskoj upravi (Sl. list CG, br. 32/14) propisuje obavezu organima državne uprave koji vode elektronske registre i upravljaju informacionim sistemima, da nadležnom organu, Ministarstvu za informaciono društvo i telekomunikacije, dostave podatke o tim registrima i informacionim sistemima radi koordinacije i upravljanja projektima u oblasti informacionog društva za potrebe tih organa. Tim zakonom je propisano da nadležni organ vodi evidenciju o elektronskim registrima i informacionim sistemima organa državne uprave i istu je dužan uspostaviti u roku od dvanaest mjeseci od stupanja na snagu Zakona.

Nakon donošenja tog zakona započete su aktivnosti na evidentiranju registara što je rezultiralo izradom Informacije o vođenju registara državne uprave i jedinica lokalne samouprave s predlogom mjera za unaprjeđenje stanja. Ta informacija je rezultat saradnje Ministarstva sa državnim organima, organima državne uprave i jedinicama lokalne samouprave, koji uspostavljaju i vode zakonom propisane registre od značaja za rad organa državne uprave i jedinica lokalne samouprave, u smislu međusobne komunikacije i dostavljanja podataka o postojećim registrima i informacionim sistemima koji podržavaju uspostavljene registre.

Otvaranje mail naloga na nacionalnom poddomenu mail.me

MIDT vrši otvaranje mail naloga na nacionalnom poddomenu mail.me, sa naglašenom aktivnošću u dijelu provjere podataka o podnosiocu zahtjeva. Trenutno je zahtjev za otvaranje mail naloga dostupan na portalu e-uprava (www.euprava.me) i spada u jednu od najpopularnijih usluga koje se izvršavaju preko ovog portala. Proces otvaranja naloga podrazumijeva provjeru podataka u centralnom registru stanovništva. Svaki zahtjev podniet preko portala euprava sadrži obavezne podatke za unos i to: ime, rođeno prezime, prezime, ime oca, ime majke, rođeno prezime majke, matični broj, mjesto rođenja, prebivalište, koji se provjeravaju pristupom CRS-u. Ukoliko je zahtjev potpun, odnosno podaci su validni, i zadovoljen je uslov da se radi o državljaninu Crne Gore, onda se postupa dalje tako što se, uz ime i prezime korisnika, šalju njegove željene mail adrese (ima ih ukupno 3) i željeni password operaterima u MNWES-u. U ovoj kompaniji su smješteni serveri na kojima se nalaze active direktorijumi u kojima se otvaraju novi nalozi. Tim serverima imaju pristup samo administratori MNNEWS-a. Nakon što otvori nalog, operater MNNEWS-a obavještava MIDT da je otvoren nalog za korisnika (ime i prezime korisnika), koji su mu account I password. Ove podatke, kao i adresu za pristup mailu <http://mail.mail.me> i adresu za pomoć operater@mail.me, prosljijedujemo dalje korisniku mailom ili putem sms-a (zavisno od želje podnosioca zahtjeva). Tog trenutka je proces obrade zahtjeva završen. Broj kreiranih mail naloga na nacionalnom poddomenu je oko 1310. Neophodno je u cilju poboljšanja i unaprjedjenja sistema mail.me proširiti memorije u mailboxu koja trenutno iznosi 100 MB.

Regulativa

PRAVILNIK o načinu vođenja evidencije registara i informacionih sistema državnih organa i organa državne uprave i sadržaju podataka o elektronskim registrima i informacionim sistemima.

Izrada pravilnika kojim se propisuje sadržaj podataka o elektronskim registrima i informacionim sistemima, koje državni organi i organi državne uprave dostavljaju ministarstvu nadležnom za poslove informacionog društva u svrhu koordinacije i upravljanja projektima u oblasti informacionog društva, kao i sadržaj i način vođenja evidencije elektronskih registara i informacionih sistema državnih organa i organa državne uprave (u daljem tekstu: Jedinствена evidencija)

